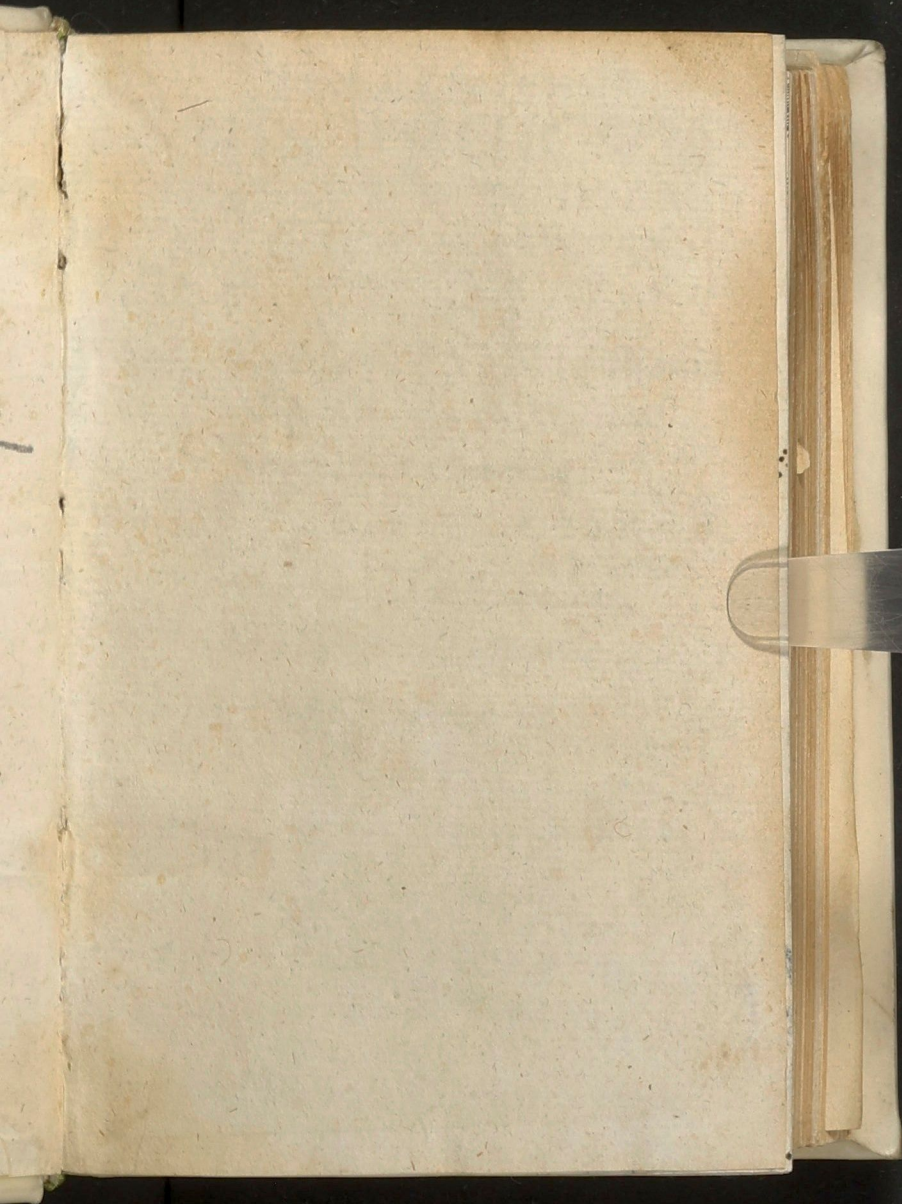

~~N. e. 1038~~

9) Enchiridion

nebst 21-87

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ:

siue,

7

RATIO DI-
GNOSCENDARVM

SEDIVM MALE AFFE-
CTARVM, ET AFFECTVVM

præter naturam.

Ne 703

*Auctore Iacobo Alberto, Me-
dico Physico, Vindone.*

L A V S A N N Æ,

Excudebat Ioannes Chiquellæus.

M. D. LXXXVII.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF
SAXONY-ANHALT
MAGDEBURG

EX LIBRIS
UNIVERSITATIS
MAGDEBURGENSIS

NC
S A N
p V B
& Se
la

beno
tatem
lico, v
obis f
pietas,

INCLYTO LAV-
SANNENSIS REI-
PUBLICÆ CONSULI,
& Senatoribus prudentissimis,
Iacobus Aubertus Me-
dicus Physicus,
S. D.

Ræclara est iuris peri-
tia, ad quam si accedat
Religionis Christianæ
studium, nihil amplius
ad bene sanctæque regendam ci-
uitatem requiri videtur. Hæc eò
dico, viri ornatissimi, ut quæ in
vobis spectatur tū prudentia, tum
pietas, eam ego pro viribus testatā

* 2

apud omnes faciam. Etsi enim res
ipsa loquitur, & nihil ad vestram
dignitatem mea commendatione
addi potest: iuuat tamen virtutem,
sicubi cernitur, collaudare: & hæc
vna est ratio, qua plerique morta-
les ad eandem amplexandam per-
trahuntur. Sed & tertiū quiddam
occurrit, quod me vobis arctissimè
deuinctum tenet, nempe comitas
illa vestra, & erga literatos omnes
prorsus insignis humanitas: in
quorum censu cūm Dei Opt. Max.
beneficio habear, æquum est me
amori vestro respondere, eo præ-
sertim honore cohonestatū à vo-
bis, vt me tandem in hanc urbem,
tāquam in placidissimum portum
delato vti volueritis ad eam vobis
nauādā operam, quæ totius hu-
mani generis valetudini tueudæ
per

pernecessaria est. En igitur, viri
humanissimi, quod meæ erga vos
obseruatæ monimentum esse cu-
pio, *Σημείωμα* vestro nomini dedi-
catâ in lucem emitto, id est, libel-
lum de cognoscendis corporis hu-
mani partibus malè affectis, earūq;
morbis, & causis morborum, per
signa externa: opus sanè exiguum,
si chartâ inspicias, sed cuius vsum
facilè agniture sunt quicunque in
re medica vel mediocriter sunt
exercitati. Equidem non dubito,
quantulumcūque est, quin vobis
gratissimum sit, vel ob hoc ipsum,
quòd mihi videor in vobis ceu in
speculo intueri magni illius regis
ingenium, cui in via obequitanti-
quum pauper quidam, nihil aliud
habens, manibus aquâ è profuen-
te haustram obtulisset, iucundè &

suscepit & arrisit, non rei quæ do-
nabatur vtilitate, sed prompta do-
nantis voluntate gratiam metitus.
Quare, cùm abundè mihi de ve-
stra humanitate constet, id vnum
superest, vt Dominũ dominorum
pro vestra Republ. conseruanda,
omnibûsque Christianarum vir-
tutũ ornamentis decoranda sup-
pliciter adorem, quod facio. Lau-
fannæ Latobrigorum, Kalendis
Octobris, 1587.

PRÆFATIO.

Nihil mirari oportet, si pro sedibus malè affectis dignoscendis Galenus plura tribuerit signa, quàm pro ipsis affectibus contra naturam, quandoquidem pauci sunt huiusmodi affectus humani corporis, qui non simul sedem malè affectam significant. Sedium autem malè affectarum signa quinque, affectuū verò dūtaxat quatuor ipse statuit, libro de locis affectis primo. Atque sedium malè affectarum primum signum à functione laesa, secundum ab excrementis, tertium à situ, quartum à doloris proprietate, quintum à proprijs accidentibus depromitur. Primum verò affectuum præter naturam ab excrementorum specie, secundum à natura loci, tertium à doloris proprietate, quartum & ultimum à proprijs accidentibus sumitur. Quæ omnia non singulis sedibus malè affectis, nec earum affectibus præter naturam conueniunt, sed ea duntaxat & præcipuè quæ propria sunt, & inseparabilia. Etenim signorum insalubrium, tum partium malè affectarum, tum ipsorum affectuum quædam communia: & quædam propria sunt. Eis omnibus signis, quæ à Galeno nobis tradita sunt, & præsertim proprijs accidentibus partium malè affectarum, & affectuum primas & secundas sensiles qualitates, atque etiam iuuantia & ludentia addere non dubitauimus, peritorum medicorum nostri tem-

poris iudicio, ut ipse sedes male affecta, & earum
affectus præter naturam magis, magisque nobis
innotescerent. Primæ autem qualitates natu-
ralium corporum, ad huiusmodi dignoscendas
sedes male affectas, & earum affectus non par-
uam vim habent, quandoquidem tactum homi-
nis afficiunt. Ipsæ autem sunt calor, frigus, hu-
miditas & siccitas, quarum calor & frigus ma-
gis agunt, quàm patiantur: contra humiditas
& siccitas magis perpetiuntur, quàm agant. Se-
cunda verò qualitates, quæ protinus primas &
tactrices sequuntur, ad discernendas partes af-
fectas, & earum affectus non parum etiam con-
ferunt, quoniam reliquos omnes alios sensus no-
stros, quibus primæ quoque sensibile cognoscimus,
mouere solent. Ipsæ autem secundæ qualitates
sunt, color, odor, sapor, & sonus, quarum color,
aspectum, odor, olfactum, sapor, gustatum, &
sonus auditum nostrum afficit.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ,

SEV RATIO DIGNO-
SCENDARVM SEDIVMMALE AFFECTARVM, ET
affectuum præter naturam.*Ab actione læsa membrum malè affectum
cognosci.*

CAPVT I.

X SIGNIS, quibus quælibet corporis humani pars malè affici dicitur, ab eius actione læsa, primùm depromi Galenus vult: quoniam certissimum illud est, nec medicum vnquam fallit. At corporis humani functio trifariam lædi potest, nempe aut cùm non omnino fit: aut deprauatè, aut imbecilliter: quæ tria symptomatum genera in oculo malè affecto conspicua sunt. Oculus enim, qui malè afficitur, aut omnino non videt, aut malè: hoc est debiliter, aut deprauatè. Sic ani sphincter paralyti laborare dicitur, si inuita fit alui deiectio.

A

Idem de sphinctere vesicæ existimare licet, si præter voluntatem yrina redditur. Etenim vterque musculus duplici facultate præditus est, nempe animali & naturali. Sic membra respirationi seruientia tum malè affici dicimus, cum vox, aut respiratio læditur. Ipsa autem membra sunt, thoracis musculi, septum transuersum, octo musculi epigastrij, pulmo, & trachea arteria. Ac atrophia, hoc est totius corporis macies, nutritionis organa malè affici significat. Hæc autem sunt, ventriculus, mesaræum, intestina, iecur, lien & venæ omnes: quorum omnium singula tum valere existimamus, cum probè suo munere funguntur. Quare, suppressis alui excrementis, vel musculus aliquis epigastrij, vel intestinum aliquod, vel denique septum transuersum malè afficitur.

Ab excrementis sedes affectas, & affectus deprehendi.

CAP. II.

Excrementa non solum ipsa membra è quibus deiiciuntur, sed etiam affectus præter naturam significant. Excrementorum nomine ea intelliguntur, quæ tum ipsarum sedium essentia sunt, tum etiam aliena, atque tandem alia quæcunque præter naturam

naturam, ipsis sedibus malè affectis continen-
tur. In primo quidem genere parua carti-
lago est, quæ tussi deiecta, arguit exulcera-
tum pulmonem sit, atque vi extusitur, ac præ-
sertim si sanguis multus cum pulmonis parti-
cula excernitur. Si verò magna cartilago fue-
rit, & cum exiguis magnisque vasis eijciatur,
tracheæ arteriæ erosionem significat. Tunica
quoque, vndecunque excernitur, semper ibi
vlcus adesse prænuntiat. Hæc autem, si crassa
lentæque extusitur, epiglottidis, aut laryngis
erosionem innuit. Si verò lenta & tenuis, vlcus
tracheæ arteriæ significat. Item, quæ vomitu
eijcitur, ventriculum, aut œsophagum erosum
arguit. Quæ verò per aluum magno tormine
& cruciatu vacuatur, crassorum intestinorum
vlcus ex dysenteria probat, & præsertim si
crassa fuerit. Sin tenuis apparuerit, & cum acri
dolore superioris vëtris excernatur, tenuium
intestinorum aliquod exulcerari significat.
Quinetiam si in vrinæ hypostasi tunica quæ-
dam videtur, vlcus alicuius renis denuntiat:
teste Hippocrate, in aphor. 76. sect. 4. Quibus
(inquit) cum vrina crassa exiguae caruncu-
læ, aut veluti pili exeunt, ijs isthæc à renibus
excernuntur. Ramenta etiam, quæ ab vlceri-
bus deijciuntur, ossis cariem ostendunt. Cra-
nio quoque fracto, si fungus apparet, crassam
menyngem cerebri vulneratam esse significat.

Si item ex vulnere ventri inflicto aliquod intestinum, aut iecoris lobus aliquis exit, vulneratum peritoneum esse certò conijcere oportet. Præterea abortus vterum malè affici, & acetabula mucore repleti significat, quemadmodum nos docet Hippocrates aphorismo 45. sectionis 5. Quæ mediocriter corpulentæ abortum faciunt secundo mense, aut tertio sine occasione manifesta, ijs cotyledones lentoris plenæ sunt, nec præ pondere foetum continere possunt, sed abruptis decidit. Semen quoque aut viri, aut mulieris, si sponte fluit, vasa spermatica alterutrius malè habere significat. Ipsa enim imbecilla sunt, nec semen coquere possunt. Ideo ipsum liquidius factum sponte & absque veneris desiderio fluit. Mulierum etiam menses largiores, aut parciore, aut denique decolores vterum malè affectum indicant, teste Hippocrate, aphor. 45. sect. 7. Menstruis abundantibus morbi eueniunt, & subsidentibus accidunt ab vtero morbi. Si præterea cibus & potus ex vulnere exeunt, vel ventriculum, vel stomachum perfosum esse significant: sin chylus etiam ex vulnere manat, tenuium intestinorum aliquod sauciatum est: quemadmodum, si exinde sterus, aut stercoreis foetorem aliquid redolens exit, crassum aliquod intestinum perfosum esse certò iudicare licebit. Si præterea, vase aliquo rupto,

aut

aut aperto sanguis exiliens fluit, arteriam vul-
 neratam significat: sed si non exilit, crassusque
 manat, pertusam venam ostendit. Item, capite
 percusso, si sanguis vel è naribus, vel palato
 fluit, menyngum cerebri quandam vulnera-
 tam arguit. Item, qui sanguis simul cum vrina
 excernitur, aut renes, aut vrinæ ductus, aut de-
 nique vesicam malè affici significat, quemad-
 modum docet Hippocrates aphorismo 78.
 sectionis quartæ. Qui inopinanter sanguinem
 meiunt, ijs à renibus venulam ruptam esse si-
 gnificatur. Et si quis sanguinem, aut grumos
 meiāt, aut vrinam guttatim emittat, dolore
 ad hypogastrium & pectinem & perinæum
 pertinente, ad vesicam loca laborant. Item, a-
 phorismo 81. sectionis quartæ: Si quis sangui-
 nem, aut pus, aut squamulas meiāt, & grauis
 odor adsit, vesicæ exulceratio significatur.
 Qui præterea sanguis ex ano fluit, is iecur affi-
 ci, aut mesaraicas venas, aut intestina, aut de-
 nique hæmorrhoidas significat. Sed à iecore
 venis tum mesaraicis tum hæmorrhoidibus
 solus & absque alui excrementis promanat:
 sed ab intestinis semper cum alui excremen-
 tis excernitur. Qui item à iecore manat, is cras-
 sus est & niger, cuius fluxum inflammatio i-
 plius iecoris præcessit. Qui verò ab intestino-
 rum venis exit, quæ mesaraicæ dicuntur, tenuis
 & aquosus apparet: quandoquidem imperfe-

ctus est. Qui item sanguis multus per anūm
 fluit cum multis alui excrementis, tenue inte-
 stinum aliquod exulceratum indicat, sed hanc
 ob causam dolor circa umbilicum eius excre-
 tionem præcedit. Quod si paucus cum paucis
 alui excrementis deijciatur cum ventris tor-
 mine, crassorum intestinorum aliquod vlcere
 affici significat: quorum, si illud colum sit,
 pungens dolor utrunque ventris latus fatigat,
 & absque magno conatu aluus exoneratur.
 Si verò istud sit rectum, alui excrementa haud
 absque molestia & magno conatu deijciuntur,
 atque tenesimum ex antecedente dysenteria
 significant. Qui præterea ex hæmorrhoidibus
 manat, hoc est ex ani venis dilatatis atque va-
 ricosis, varius est, pro ipsarum hæmorrhoi-
 dum varietate, quandoquidem aliæ externæ,
 & aliæ internæ sunt: at, qui ab externis manat,
 is crassus est & niger, propterea quòd à ramis
 venæ canæ profluit, cuius fluore affectus re-
 num multum leuantur. Qui verò ab internis
 exit, aquosus imperfectusque apparet, eo quòd
 à venis mesaraicis manat. Ac ob huiusmodi
 hæmorrhoidas æger, quoties aluum exonerat,
 circa podicem nonnihil graue sentit, atque
 glandes clysteresque ægrè admittit. Quinetiā
 sanguis si ablata crusta è naribus, paucus exit,
 vlcus hîc adesse & elephantia principium si-
 gnificat. Qui verò concretus euomitur, is à
 vulneratis

vulneratis menyngibus cerebri manat, & præsertim si post lapsum ab alto, aut idum caput, euomitur fuerit. Hic enim è cerebro per æsophagum in ventriculum defluxit, vbi temporis progressu & mora concreuit. Propterea ruptis, lapsisque ab alto, quæcunque sanguinem intus concretum dissoluunt, ac concrefcere prohibent, propinari solent. Qui præterea chylo permixtus etiam euomitur, is ventriculum acribus medicamentis alimentisve erosum significat: quam ob causam pungente dolore illic ventriculus afficitur, vbi vlcus inest. Sanguis item, qui expuitur, si tenuis apparet, & puniceo colore est, is vlcus tracheæ arteriæ portendit. Qui verò spumofus & ater, atque etiam tenuis extulsitur, exulceratum pulmonem indicat. Ater etiam, sed crassus eis expuitur, quorum supprimitur quædam consueta vacuatio. Qui præterea tenuis & pituitæ permixtus tussi deiicitur cum pungente lateris dolore, is à pleuritide manat. Qui verò spumofus est, atque flauescens, si cum graui dolore pectoris expuitur, peripneumoniam ex flaua bile excitatam significat. Quinetiam sanguis è pene fluens, vlcus vel renum, vel vesicæ, vel colli vesicæ, vel denique ipsius penis arguit. Sed qui ab exulcerato pene profluit, is paucus est & purus. Qui verò ab exulceratis renibus manat, multus est, & vrinæ permixtus,

qui in vrina nonnisi longo pōst tempore sub-
 fidit. Qui item ab exulcerata vesica profluit,
 multus etiam est, & vrinæ permixtus, sed mox
 subsidit. Quinetiam deuoratis cantharidibus,
 vrinæ loco, purus sanguis isque multus etiam
 meijtur: sed hanc ob causam vehemens lum-
 borum dolor fatigat, atque penis præter vo-
 luntatem protenditur. Sanguis item mulieri-
 bus ex ano fluere solet, quarum mēstrua præ-
 ter naturam supprimuntur: sed huiusmodi san-
 guis à parastatis vasis fluit, quemadmodum
 qui per pudendum exit à vasis spermaticis, aut
 vtero, eiusve collo. Sed qui per pudendum
 fluit, si multus est, & aquosus, recentem par-
 tum significat, quam ob causam dolor circa
 pectinem percipitur: sed si non aquosus est, &
 mulier adhuc vterum gerit, foetus imbecilli-
 tatem, & abortum breui fore denuntiat. At, si
 tandem vterum non gerenti multus etiam
 exit, & albus, vlcus vteri significat. Pus quo-
 que vndecunque manat, ibi vlcus adesse in-
 nuit: quandoquidem si copiosum tussi deijci-
 tur, abscessum ruptum in sinu thoracis signi-
 ficat: quamobrem spirandi difficultas auge-
 tur, & hectica febris accenditur. Si verò cum
 vrina redditur, nec in ea statim, sed lōgo pōst
 tempore subsidit, renum vlcus significat, per
 quod dolor grauis lumbos fatigat, & febris
 hectica excitatur. Sed si cum multo pure san-
 guis

guis exit, tum carnē renum erosam esse significat. Quod verò ab exulceratis vteribus manat, non cruentum est, sed cum vrina multa dūtaxat permiscetur: quam ob causam dolor à renibus ad pectinē vsque exporrectus percipitur. Si verò paucū pus, cum vrina deijcitur, quod celeriter subsidit, exulceratā arguit vesicam: atque propterea dolor acris tum in pectine, tum in perinæo percipitur. Eandē vesicę exulcerationem innuunt etiā squamulæ, atque exiguæ carunculæ, ac veluti pili, quæ cum vrinis exeunt. teste Hipp. in 8. aph. sect. 5. Pus item, quod à pene sponte & absque vrina deijcitur, vlcus in eo significat: atque post vrinæ mictionem dolor exacerbatur. Pus quoque quod cum semine permiscetur, est lentum & paucum, atque vlcus vasorum spermaticorum arguit: propterea virulentam gonorrhæam arguit, & per penem exit. Quod verò ex ano fluit, illud quidem vlcus vel hæmorrhoidum, vel intestini recti, vel coli, vel mesaræi, vel iecoris, vel denique lienis significat. Sed si ab exulceratis hæmorrhoidibus manat, illud cum sanguine mixtum apparet: sin à recto aut colo intestino, cum alui excrementis. Si quoque ab abscessu rupto mesaræi, cum ipsis alui facibus etiam excernitur: sed hanc ob causam dolor ventris circa vmbilicum absque vllō tumore vtriusque hypochondrij ægrum fatigat.

Quinetiam si ex abscessu rupto hepatis aut splenis manat, per se & absque alui excrementis, & sanguine per anum fluit. Præterea pus è pudendo muliebri fluens, vlcus vteri significat: quod si cancrum est, foetet hoc pus, ac nigricat: quam ob causam vterus tactu durus percipitur, & dolore pungente afficitur. Ab ulcerata ceruice vteri exinde fluit etiam pus, quod interdum sanguini permixtum est, & præsertim si exedens vlcus fuerit, interdum purum. Hanc ob rem acerrimi dolores circa ossis sacri caudam, quam Græci *νόσση* vocant, ad vtrumque femur vsque exporrecti certis periodis, mulierem affectam exercent. Puris nomine vtrique sanies intelligitur: vna nempe, quæ Græcis ichor & Latinis virus dicitur: altera verò meliceris, quæ sic nominatur, quòd substantia & colore melli liquido similis sit: ichor verò tenuis est sanies, quæ crudum vlcus maximè significat. At vtrique plures differentias vlcenum distinguit. Item alui excrementa, quæ apparent spumosa, caput expurgari significant. Quæ verò vi magna & tormine deiciuntur, & cum ramentis mixta sunt, intestinorum vlcus denuntiant. Item genitale semen viri, aut mulieris sponte somno profluens, vim spermaticorum vasorum retentricem debilem esse docet: quod si adhuc cruentum apparet, non à vasis spermaticis, sed

sed dūtaxat à parastatis manat, quemadmodū
 eis sæpius euenit, qui immoderata venere v-
 tuntur. Quinetiam, quæ vrina vel supprimi-
 tur, vel immoderatè deijcitur, semper affectus
 renum, aut vretherum, aut vesicæ, aut venarū
 indicat. Sudor quoque sponte & absque eui-
 dente causa calidus à toto corporis habitu
 manans, humorum abundantiam in carnoso
 genere contineri significat. Qui verò frigidus
 est, etiamsi à toto habitu, aut aliqua parte
 corporis promanat, semper malum significat,
 nisi talis aëre circumstante euasit. Atque vn-
 decunque sudor manet, ibi morbus significa-
 tur, teste Hipp. in apho. 39. sect. 4. Sudor item
 calidus, qui è toto corpore erumpit interdum
 ardentes febres finit, si die tertio, quinto, se-
 ptimo, nono, vndecimo, decimoquarto, deci-
 moseptimo, & trigesimoquarto manare cœ-
 perit, & si signa concoctionis in vrinis appa-
 rent: cacochymiam enim euacuant. At qui
 secus euenerit, laborem & morbi longitudi-
 nem, aut eiusdem reditum indicat, veluti do-
 cet Hippocrates aphor. 36. sect. 4. Quemad-
 modum ab excretis, sic etiam ab his quæ præ-
 ter naturam continentur, signa sedium affe-
 ctarum & affectuum depromuntur. Propterea
 si cranio fracto fungus in cerebro apparet, is
 tenuem cerebri menynghem vulneratam signi-
 ficat. Si quoque granula sub lingua hominis

cernuntur, eum elephantiasia corripitur denun-
 tiant. Suppressa item vrina in vesica, vrethram,
 hoc est vrinariam fistulam obstrui significat.
 Obstruitur autem, aut calculo, aut grumo, aut
 crasso humore, aut hyperfarcosis, quorum pos-
 simum præcessit vlcus. Facile deprehendi-
 tur hyperfarcosis in pene, cathetere, aut cerea
 candela intromissa. Eadem superflua caro in
 naribus nata sensibus conspicua est, atque ce-
 rebri inspirationem expirationemque prohibet.
 Distinguitur à sarcomate polypo & oze-
 na, quæ quoque nares occupant. Nam ipsa
 hyperfarcosis vlcus semper sequitur. Polypus
 verò & sarcoma tumores in naribus sunt, quo-
 rum polypus circumscribitur, sarcoma verò
 diffunditur. Continentur etiam in pericranij
 superficie fursures, qui caput prauis ichoribus
 impletum esse significant, teste Galeno, lib. 2.
 de compositione medicamentorum secundum
 loca. Cibus item & potus diu in ventriculo
 contenta, vbi magnum ponderis sensum affe-
 runt, scirrhum aut alium tumorem in ecphisi
 declarât: quam ob causam perstat ipsum ven-
 tris pondus, etiamsi absoluta sit ventriculi
 concoctio, quod quidem vomitu leuari ali-
 quo tempore potest, sed mox redit. Verum-
 tamen absque hac causa interdum ventricu-
 lus adeò distenditur, vt nè quidem libere re-
 spirare liceat ægroto, donec dissolutus sit ille
 flatus,

status, qui huius symptomatis causa fuit. Alui quoque excrementa in scrotum deuoluta, atque ibi retenta, voluulum significat affectum, per quem excitatur foetidus vomitus, interdum sterces hominis redolens. Quinetiam vrinae suppressio vitium in renibus, aut vretheribus, aut vesica significat: sed si renum vitio suppressitur vrina, dolor gravis lumbos exercet: abdomen totum tumescit, atque vultus. Quoties enim renum imbecillitate vrina ad vretheras pelli non potest, in peritonei sinum refluit, atque hydropem accersit. Ac si ex obstructis vrinae vijs ac ductibus vrina reprimatur, dolor ad vtrumque ventris latus pectinem vsque exporrectus, ægrotum affligit. Supprimeretur etiam vrina diuturnis vomitionibus, atque copiosis sudoribus, propterea quod à renibus & vretheribus ipsa ad ventriculum, aut totius corporis habitum refluit. Denique vrina suppressitur ardentibus febribus atque etiam delirijs, & magnis alui profluuijs.

In loco & situ sedes affectas & earum affectus dignosci.

CAP. III.

Itus porro tum doloris, tum tumoris, affectæ sedis index est. Propterea si dolor in dextro hypochondrio sentitur,

iecur, non lien: sin in sinistro inest, lien, non
 iecur malè afficitur. Tumor etiam, si in dextro
 hypochondrio sub nothis costis tactui occur-
 rit, iecur occupat: sin circumscibitur, & in
 ventris longitudinem exporrigitur, ipse in re-
 ctis est musculis abdominis. Ac tumores alio-
 rum musculorum abdominis in utroque late-
 re ventris versus nothas costas tactu depre-
 henduntur. Nam externorum musculorum
 tumores, qui ad costas pertinent, facilè nobis
 innotescunt, quia sub sensum cadunt, atque spi-
 randi difficultatem accersunt. Tumores verò,
 qui inter nos costarum musculos occupant,
 quique pleurij dicuntur, pleuritidis naturam
 referunt. Qui quoque tumor sub pectine cir-
 cumscriptus tangitur, vesicam tenet. Qui de-
 nique foris cervicem capitis occupat, eam de-
 clarat anginam, quæ per se non exitiosa est,
 teste Hippocrate aphor. 25. sectionis 6. & 37.
 eiusdem sectionis.

*¶ Ad doloris proprietate affectarum partium
 & affectuum ipsarum signa sumi.*

C A P. IIII.

Dolor ubique percipitur, ibi mor-
 bum adesse significat. Quoniam autem
 ille diuersus est, ideo varias partium
 corporis differentias, quæ malè afficiuntur,
 distin-

distinguat necesse est. Quidam enim pulsar, atque ideo pulsatorius dolor dicitur, qui articularum inflammatarum proprius est. Alius est pungens, quo tunica affici solent, qualem per pleuritidem percipimus. Huic finitimus est acutus, quo, ceu terebro perforante, aut palo impacto membrum affici videtur. Talis autem in colo intestino ex pituita vitrea excitari solet, quemadmodum in membranis cerebrum inuoluentibus, ex eadem pituita malè affectis. Alius est dolor, qui tensius dicitur, quo membrum malè affectum adeò tenditur, ut rumpi videatur: qui quidem venarum proprius est: atque propterea omnium inflammationum commune symptoma est, atque humorum & flatuum copiam significat. Dolor item, quo pareuchymata malè afficiuntur, gravis est. Talis etiam conuenit cerebro ex pituita crassa malè affecto, & membris calculo laborantibus, qualia sunt renes & vesica. Dolor item alius est profundus, qui si contundens est, membranas ossium malè affici significat, sed si nihil contundit, aliarum tunicarum affectum declarat. Alius præterea superficialis est, qui cutem, carnemque cuti proximam morbo corripere denuntiat. Pruriginosus quoque dolor, ceu ulcerosus humorum acrimoniam arguit, atque primum & per se cutem, secundo & ex accidente carnem afficit. Dolor item,

qui vagus est, flatuum copiam indicat: fixus verò & parti malè affectæ inhærens, præ cæteris alijs membris colon intestinum, renes, aures & dentes affligit. Quinetiam dolor alius continuus est, qui membrum primario affectu & proprio conflictari significat: alius denique sæpius intermittens est, qui corporis partem consensu alterius, malè affici declarat.

I *A proprijs accidentibus signa partium malè affectarum, & affectuum sumi.*

CAP. V.

Propriæ partium affectarū & affectuum accidentia intelligimus quæcunque necessario ea consequuntur. Talia autem sunt (exempli gratia) vngues adūci, qui tabem eis significant, quibus apparent. Sic, lingua nigricans & scabra ardentem febrem, rubor genarum peripneumoniam: pungens lateris dolor pleuritidem, color totius corporis citrinus iecoris, niger verò lienis obstructionem indicat. Alui item deiectio lotioni carnis recens maculatæ similis imbecillitatem iecoris, perinde atque hydrops frustratam sanguificationem significat. Atque propriorum accidentium nomine singularum corporis partium proprios affectus etiam intelligere possumus: Huiusmodi autem sunt apoplexia, epilepsia, catoche,

catōche, catalepsis, lethargus, phrenitis, ac omnis cephalalgia, quæ non nisi capitis affectus esse possunt. Paralysis quoque atque convulsio duntaxat nervos ophthalmia, hypochisis, hoc est suffusio, glaucoma, oculos, polypus, ozena nares: columella gargarionem: omnes denique cynanches differentię tantummodo laryngis musculos occupant. Item, fames, sitis, volimia, nausea, vomitus, singultus, ructus, cibifallidium, malacia ventriculi febres cordis duntaxat affectus proprii sunt, nec ulli alij membro convenire possunt.

Quas affectas partes, & quos affectus calor indicat.

C R P. VI.

IN quacunque humani corporis parte calor præter naturam tactu percipitur, ibi calidam intemperiem inesse significat: quæ, si in uniuerso corpore diffunditur, febris est. Huius autem intemperiei tres differentię sunt. Vna enim ephemera, hoc est diaria dicitur, cuius causa semper externa est & euidens, nec cum horrore, aut rigore, frigoreve incipit, & intra viginti quatuor horas omnino desinit. Hanc nulla comitantur sæua symptomata, nec vehemens capitis dolor, neque magna corporis

B

agitatio. Pulsus quoque celer est ac frequens, sed æqualis & ordinatus, itque magnus validusque, nisi ex calore, vel inertia, vel cruditate, vel denique ex frigidityte fuerit orta. Ab his enim causis diastole maior, ac velocior est quam systole. Calor item non acris, sed mitis tactu percipitur, qui totus sensim eo ipso die extinguitur, vel miti aliquo sudore madoreque absque ulla graue, olentia finitur. Præterea urina, & substantiâ, & colore, atque hypostasi parum, aut nihil à naturali distat. Alia febris est putrida: quæ vel continua est, vel intermittens. Rursus continua una est synochus, altera syneches. Synochus tantisper ægrum fatigat, donec integrè soluta sit: nec enim exacerbatur, nec remittitur. Est autem hæc duplex: una putredinis expers, quæ à Galeno, libro methodi medendi nono, ephemera plurium dierum vocatur: & velut phlogosis, hoc est simplex sanguinis inflammatio in magnis venis consistens, quæ semper sibi similis toto decursu manet. Interdum continuè ad finem usque crescit: interdum à summo vigore incipiens, sensim imminuitur, dum desinat. Alias à principio ad finem in eodem vigore manet. Huius autem febris notæ hæc sunt. Quæ ephemera, sed aliquantulum molestiores, ob quas totum corpus egri, & præsertim facies inflammatione, ruboreque perfunditur: quoniam à sanguinis

sanguinis exuperantia inter alas & inguina,
 posita originem habet. Atque hanc ob febrem
 magna corporis iactatio fit, atque venarum copia
 distenduntur, ac multum turgent. Somnus se-
 pe profundus premit, caput vel dolet, vel in-
 grauescit, respiratio difficilis fit: atque etiam
 pulsus magnus plenus, celer ac velox. Cutis
 item mollis, ac madore perfusa sentitur. Hanc
 denique febrem lassitudo ea spontanea præ-
 cedit, quæ artus omnes occupat. Altera syno-
 chus putris est, cuius ogo ea est plethora,
 quæ vires labefacit. Hæ autem vel primaria
 est, vel symptomatice. A primaria quarto die
 sæpius critica quædam evacuatione sanguinis
 definit, vel in aliam degenerat febrem, quæ,
 teste Galeno, libro de differentiis febrium se-
 cundo, biliosa est: quæquidem (inquit) san-
 guis putrescens in aliam vertitur naturam, quæ
 alterutra bilis est. Putis autem ea synocha,
 quæ symptomatice est: intus quandam phle-
 gmonem consequitur. & utriusque calor acris
 contactu percipitur, & præsertim cum in ar-
 dentem mutata est. Hæ enim propemodum,
 instar ignis, manum tingentis exurit. Pulsus
 necnon magnus est, & vehemens, celer, fre-
 quens, inæqualis, ac inordinatus. Urina item,
 crassa, turbidaque, ac rubra, & sedimenti expers
 apparet. Huius autem febris symptomata pro
 inflammationis magnitudine variant: hoc est,

aut sæuiora, aut mitiora fiunt. Ad hoc putris
 synochi referri potest causus symptomaticus,
 & febris tiphoides quę internas inflammatio-
 nes omnium vehemensimas sequuntur. Hu-
 iusmodi autem inflammationes sunt erysi-
 lata, atque cancri, quę cor, aut pericardium,
 aut cor occupant. Huiusmodi autem inflam-
 mationum symptomata non solum sunt ar-
 dentes febres, sed & perpetuę vigilię, atque
 interdum deliria & cęcitas, si diaphragma
 inflammatum est, exhausta sitis, cibi fasti-
 dium, linguę nigrities & ariditas, atque sca-
 brities, quę omnia aentes omnes febres, si-
 ue primarię, siue symptomaticę sint, comi-
 tari solent. Alterur continuę febris genus
 syneches dicitur, equod intermittētis ty-
 pum imitetur. Eius ætem tres differētię sunt,
 quarum vna quotidię & maximē sub noctem
 absque frigore excandescit, nec post inapyre-
 xiam, hoc est infebriationem desinit, sed in
 pristinam redit formā. Alia tertio quoque
 die absque rigore exarbat, nec vllō sudo-
 re finitur, sed in suam reuertitur naturam, at-
 que propterea tertian continuā nominatur.
 Alia denique quarto quoque die absque hor-
 rore excandescit, ac postinde quartana conti-
 nua dicitur. Hęc autem sæpius triplici quar-
 tanę intermittenti succedit, teste Galeno, in
 libro ad Glauconem secundo, vbi eam exitia-
 lem

lem esse ait. In omnibus huiusmodi febribus humores putrescunt in vasis procul à corde, hepate & ventriculo dissitis; atque propterea quæ excitât symptomata, multo mitiora sunt, quàm vtriusque causi, typhoidis & omnis synochi putris, quorum omnium humores, vel in corde, vel hepate, vel ventriculo putrescunt & accenduntur. Cæterùm quæ harum erysipelas alicuius visceris consequitur, instar tertianæ continuæ exacerbatur, sed grauiora accersit symptomata. Item ab interno cancro quæ excitatur febris continua typum quartanæ intermittentis refert: Internoscitur autem internus ille cancer dolore pungente, qui intus percipitur. Putridæ febris intermittentis tres quoque sunt differentiæ, nempe tertiana, quartana, & quotidiana, quarum vna quæque duplex est, nempe exquisita, & notha. Tertiana exquisita eos maximèprehendit, qui natura calidi, & sicci sunt, habitu gracili, ætate florida, atque alios, qui laboribus, vigilijs, mœroribus, curis, ardoribus, parco victui calido siccoque, assueti sunt: aut eos denique, quorum iecur impensè calidum est, propterea quòd tales omnes bilis flauæ prouentum fecerunt, & maximè æstate, calidis siccisque regionibus, & æstuoso cælo. Repentè autem hæc hominem corripit insigni rigore, quo plerumque totum corpus concutitur: ac sub rigoris

finem sæpe bilis excussa vomitur. Hinc mox calor igneus effunditur, qui iniectam manum acriter feriens, statim mitescit. In vigore paroxysmi, æger adeò exurit, ut & corpus suum & nudet, & variè iacet, atque spirandi difficultate oppressus, magnum multumque spiritum ducat: sitique euectus frigidum expetat, vigilijs, capitis dolore, irâ, furorèque percitetur. Longissima huius febris accessio, horarum duodecim est, interdum septem, interdum quatuor, multo quidem sudore calido inclinans, quam pura intermissio sequitur. Accessionis initio pulsus parvus, postea magnus, ac celerior crebriorque fit. Urina item apparet flava, substantiæ mediocris, cuius, finita accessione odor gravis est. Hæc sunt signa exquisitæ tertianæ, quæ, Hippocratis sententia, aphorismo 59. sectionis quartæ, septenis circuitibus ad summum iudicatur. Tertianæ autem nothæ aliàs à bile crassa, vitellinæque: aliàs à bile flava pituita permixta oriri solet, cuius accessiones nullo stato tempore recurrunt, quemadmodum in exquisita, cuius accessiones certis horis redeunt, fieri solet. At nothæ tertianæ rigor minus vehemens, sed diuturnior est quam exquisitæ: calor etiam minus manum tangentis pungit, nec æqualis vniuersum corpus inuadit. Ex eo mitiora sunt symptomata nothæ tertianæ, quàm exquisitæ: quod pituita bilis feruorem

feruorem reprimat. Ultra duodecim horas eius accessio exporrigitur, quæ quantò longior fuerit, tantò ab exquisita recedit: raroque quatuordecim circuitibus iudicatur: sæpe longius excurrit. Vere & Autumno, ut exquisita ætate, inuadere solet. Quartana quoque intermittēs duplex est: vna exquisita, quæ ab humore melancholico frigido & sicco, extra magna vasa putrescens, originem habet. Altera spuria est, cuius origo interdum adusta bilis flaua est: interdum pituita & crassa & lenta. At quæ exquisita est, eos corripit, qui melancholicum succum congesserunt, cuiusmodi sunt lienosi, & qui erraticas febres non integre solutas perpersi fuerunt. Huic febri gignendæ apti sunt frigidi & sicci, gracili corpore & glabro, ætate confirmata, vel inclinante, qui curis & mœroribus conficiuntur, cibis crassis nutriuntur, quibus melancholiæ copia crescit, præsertim Autumno, regione frigida, cæli statu inæquali. Propterea hoc tempore & loco exquisita quartana hominem inuadit. Huius autem febris accessio ab horrore incipit, qui velut vehemens frigus est, cuius vi totum corpus tremore concutitur: dentes strident, articuli, atque ossa quasi pondere obteruntur, quo abeunte sæpe amarorum vomitus erumpit, & præsertim si in ventriculum viæ patent. Hinc calor accenditur

mitior tertianæ, sed ardentior quotidiana, qui non æquabiliter in toto corpore effunditur, sed alicubi cum frigore permixtus sentitur. Præterea sitis, vigiliæ, capitis dolor superueniunt sæuiores quàm in quotidiana, sed mitiora quàm in tertiana. Quartanæ accessio cuius vis tertianæ longior est, sed quotidianæ breuior. Pulsus initio accessions languidus est, hoc est minimus ac rarus, qui postea validus fit ac magnus atque frequens celèrque & perinde inæqualis atq; in ceteris alijs putridis: Vrina primis ferè diebus tenuis apparet & aquosa: postea verò & substantia & colore, & contētis mutatur. Quartanæ autē nothæ signa ferè eadem sunt, quæ veræ & exquisitæ: ex eo tantum distāt quòd quæ notha est, sæpius tertianis febribus succedit: ætate hominē corripit: tertio, aut septimo mēse (ad summum) soluitur, nisi errore quodam diutius prorogatur: Exquisita etiā vltra annum protrahi non solet, nisi multos errores æger committat. Tertium spuria quartanæ genus quo, mulieres & pueri & adolēscētes interdum corripuntur à crassa pituita & lenta originem habet. Quotidiana intermittens rarissima est, humidissque naturis, quæ vel natura, vel ætate, vel crapula, vel otio, vel longiore somno, vel denique cibis frigidioribus humidioribusque tales factæ sunt, contingere solet, quia multa
abundant

abundant pituita crassa. Huius febris accessio non repente, sed sensim inuadit hominem, qua corporis extrema duntaxat refrigerantur absque vilo rigore concussioneque corporis: dormiendi inexpugnabilis cupiditas cum totius corporis grauitate excitatur, Plerumque etiam ipso accessionis initio animus egrotantis vel deficit, vel syncope corripitur. Dein sensim & ægrè calor augetur, magna certè inæqualitate: quia æger modò calorem, modò frigus percipit. Calor autem in toto corpore accensus non acris, sed halituosus tangenti occurrit: qui quidem nudare corpus non cogit, nec huc & illuc iactare: sitim non vehementem accersit: paucòque sudore lento desinit. Pulsus accessionis initio paruus est & rarus: postea verò celer euadit. Vrina primis diebus tenuis & aquosa cernitur ob pituitæ copiam, quæ valde meatus obstruit & calorem natinum obterit: postea concocto pituitoso humore, crassa turbidaque ac rubra redditur. Alius liquida crudaque ac pituitosa deijcit. Huius febris tota accessio octodecim horarum est, intermissio verò sex, quæ raro pura & integra existit. Ad pituitosarum febrium genus refertur epiala febris per quam in quavis particula corporis calor & frigus percipiuntur. Huius febris causa continens pituita acida, aut vitrea leniter putrescens putatur et

se, cuius portio non accensa est: altera nondum putredinem experitur. Haftenus signa, quibus simplices intermittētes febres dignoscuntur, explicata sunt: ad ea, quibus eadem intermittentes, permixtae distingui possint, nos accingere conuenit. Permiscetur autem intermittentes, vel quæ eiusdem generis, vel diuersi sunt. Eiusdem generis, quemadmodum duæ tertianæ, duplicem tertianam constituentes, duæ quartanæ, atque etiam tres: quas omnes internoscere libet. Nam accessiones duplicis tertianæ, & triplicis quartanæ, instar quotidianæ, singulis diebus fiunt. Itaque distinguendæ sunt signis pathognomonicis, & motionis earum impetu. Primum enim accessiones duplicis tertianæ, & quotidianæ differunt: quandoquidem per totum quotidianæ paroxysmum calor non acris sentitur, sed habituosus: sed duplicis tertianæ accessiois calor primo occurſu tangentis acris percipitur, qui talis ad vigorem vsque pergit, hincque sensim miteſcit, donec sudore omnino desinat. Præterea quotidianæ accessio incipit extremarum partium frigore: tertianæ duplicis rigore. Deinde quotidianæ accessio ad octodecim horas exporrigitur: sed quæ duplicis tertianæ est, duodecim horas non excedit. Item quotidianæ insultus, nullam, & perexiguam sitim excitat: sed duplicis tertianæ in-

exhaustam,

exhaustam. Adhæc quotidianæ febris accessio-
 nibus vrinæ crassæ & albæ redduntur: atque
 etiam alui excrementa cruda & alba. Vrinæ
 verò duplicis tertianæ apparent flauæ croceæ-
 que, nisi obstruantur meatus quibus flaua bi-
 lis à vesica fellis in ecphysin fertur. Triplicis
 quartanæ accessio à commemoratis faciliè in-
 ternoscitur. Nam hæc longior est, quàm du-
 plicis tertianæ & minus acuta, sed breuior &
 acutior quàm quotidiana. Præterea triplicis
 quartanæ accessio, semper horrore incipit,
 tertianæ duplicis rigore & quotidianæ frigo-
 re. Quinetiam triplex quartana, sæpe simplici,
 & sæpius duplici: Duplex verò, simplici succe-
 dit. Nec solùm intermittentes febres eiusdem
 generis commiscetur, sed etiam quæ diuer-
 sæ sunt. Propterea, interdum tertiana cum
 quotidiana permiscetur: interdum quartana
 cum quotidiana: interdum, denique quarta-
 na cum tertiana. At ex tertianæ & quotidia-
 næ permixtione primo die inuasionis duæ
 accessiones fiunt, quarum vna cum rigore: al-
 tera cum frigore incipit: atque vnius calor a-
 cris & siccus percipitur: alterius verò vaporosus.
 Postero die vna tantùm fit, nempe quæ
 tertianæ est. Die tertio vtraque febris exacer-
 batur. Sic deinceps hoc ordinæ accessiones re-
 deunt. Quartana quoque febris, si cum quoti-
 diana miscetur, quarto quoque die duæ acces-
 siones diuersis horis excitantur: reliquis verò

alijs diebus vna accessio tantum redit. Illius denique mixta febris ex tertiana & quartana conflata, primo die inuasionis vnus tantum paroxysmus excitatur: secundò nullus fit: tertio, quæ tertiana est, exacerbatur: quarto, quæ est quartana: rursus quintò tertiana: sextò vtraque intermittit & cessat: sed septimò duæ accessiones diuersis horis redeunt. Sic deinceps sequentibus alijs diebus accessiones mouentur ad finem vsque febris. Permiscetur quoque interdum continua febris cum aliqua intermittente, veluti quotidiana continua, cum tertiana intermittente, sitque hæmitriteus, hoc est semitertiana febris, quæ ex continuarum genere est. Præterea intermittentium febrium quædam primariæ, & proprii affectus cordis sunt, quæ vulgò essentielles dicuntur, aliæ verò symptomaticæ, quarum causæ sunt magnæ obstructions internarum partium. Huiusmodi febrium meminit Galenus, libro ad Glauconem primo, vbi tertianam ab hepate, quartanam à splene, & quotidianam à ventriculo procreari, ait. Tertij generis febris, quæ hæctica dicitur, cognitio restat. Hæc autem aliquando primum cordis essentiam & per se afficit: interdum secundò, & vi alterius membri malè affecti. Vtriusque speciei multiplex est gradus. Vnus quidem, quo carnosâ substantia absorbitur: alius quo primigenium humidum calor

calor febrilis depopulatur & marcorem efficit, quo vires omnes marcescunt & languent: omnesque functiones intercidunt. Hæctica febris, quæ primaria est, & solidam cordis essentiali inuadit, aut ephemeræ succedit, aut à vehementibus causis euidentibus excitatur. Vehementes autem istæ causæ sunt iracundia, mœrores, labores, æstus, sitis, inedia: quæ causæ, si leues sunt, tantummodo ephemeram accendunt. Cognoscitur autem hæctica ab huiusmodi causis facta si triduo, aut quatruiduo perseueret: & præsertim si insignis calor æqualis fuerit, nec augeatur, neque minuatur, nihilque doloris æger sentiat. Si item vires languent, ac calor primum mitis manui tangentis occurrit, mox acris ac mordax percipitur. Si (inquā) pulsus debilis paruusque ac frequens est: ac vna alteraque hora ab ingesto cibo calor exacuitur, pulsusque crebrior, atque celerior euadit: sed concocto cibo, calor in pristinam æqualitatem redit. Nam quemadmodum ex calce humore conspersa multus calor & acris suscitatur, ita & humani corporis solidæ partes inflammatae, magis magisque incalescunt, humore cibi & potionis prolata. Secundus autem gradus febris hæcticae tunc manifestus est, si pinguedo telis araneorum similis lotio innatat: ac cutis totius corporis squalida percipitur: si quoque pulsus durus tensusque ac

multum debilis est. Quum verò præ siccitate
 consumptioneque corporis, oculi concaui vi-
 dentur, atque prominent, ossa illa, quæ eos am-
 biunt, & item palpebræ ita aridæ redditæ sunt,
 vt vix attolli possint, tum tertij gradus hec-
 ticæ signum adest: & præsertim si dormiendi
 impotentia adfuerit: si collapsa apparuerint
 tempora, si frons arida & intenta: si facies squa-
 lida, & liuida: si præterea venter quasi inanis
 depressus atque contractus, reliquumque cor-
 pus omne ita aridum, vt nihil præter ossa mē-
 branis & cute obducta videatur. Calor item
 immodicus tactu supra vmbilicū perceptus,
 intemperiem ventriculi calidam significat:
 quam confirmant quæ sequuntur, nempe ni-
 dorosus ructus, putrium ouorum foetorem
 referens, cibi fastidium, quibus, si sitis adsit, in-
 temperiem siccam esse existimandū est. Quod
 si lingua percipitur amara, aut biliosus vomit-
 us adest, ab humore bilioso hæc ventriculi
 intemperies originem habet. Calor item volæ
 pedis, aut manus, iecoris intemperiem calidam
 significat. Præterea vmbilici regio, tactui cali-
 da occurrēs calidam mesenterij intemperiem
 ostendit, quæ si sicca est, alui excrementa de-
 ijiuntur sicca, & agrè excernuntur. Lumbi i-
 tem, si calidi tactu cognoscuntur, calidam re-
 num intemperiem significant: quam ob cau-
 sam vrina videtur flaua, vel rubra, cuius super-
 ficies

ficies pinguis apparet, si impēsē renes calefacti sint. Idem magis magisque confirmat urinam, quæ inter meiendum acris percipitur.

Quas sedes affectas, & quos affectus frigus arguit.

CAP. VII.

IN quacunq[ue] humani corporis parte frigus percipitur, ibi intemperiem frigidam esse significat, nisi ab evidente causa excitatus sit, aut ei calor successerit. Nam si frigus calor consequitur, initium febris quotidianæ denuntiat. Præterea, frigus paulò supra umbilicum tactui occurrens, frigidam ventriculi intemperiem testatur: quemadmodum & maxima ciborum appetentia. Nam per huiusmodi intemperiem ventriculus plus cibi appetit, quàm conficere possit. Quam ob causam in eo multi humores crudi relinquuntur, qui nobis ructibus acidis innotescunt. Frigus quoque, quod per vniuersum corpus sentitur, frigidam hepatis intemperiem declarat, quam confirmat sanguinis crudi & pituitosi redundantia, & hanc totius corporis color pallidus, & ignauia, atque torpor. Huiusmodi autem frigida iecoris intemperies aut innata est, aut acquisita. Acquiritur autem immoderata sanguinis emissionē, aut

cuiuspiam assuetæ euacuationis suppressione, siue ea fuerit menstruorum, siue hæmorrhoidum, siue denique hæmorrhagiæ ex naribus. Comparatur etiam aquæ frigidæ intempæstiuo potu, quo sæpenuerò repentiè hydrops oritur. Frigidam item intemperiem vteri significat inferior ventris pars, quæ tactu frigida percipitur. Hanc autem vteri intemperiem confirmat suppressio mēstruorum, quæ, tempestiuè moueri debent: aut pituitosorum excrementorum multa deiectio ab utero facta: aut ad venerem segnities. Caput denique, si frigidum tangitur, frigidam cerebri intemperiem significat: quæ si à lue venerea contracta est, diuturnus dolor pericranij fatigat, & præcipuè noctu.

¶ Quas partes malè affectas, & quos affectus siccitas arguit.

C N P. VIII.

IN quacunquē humani corporis parte siccitas tactui occurrit, intemperiem siccam ibi adesse significat. Hæc autem tabes est, vel atrophia, hoc est alimenti penuria. At ea tabes, quæ vniuersi corporis est, si calida sit, hectica febris dicitur. Atrophia verò communis affectus est toti corpori, & singulis eius membris, qui vitio cuiuspiam partis nutritioni seruientis

eis contrahitur. Sæpius autem per id vitij vni-
 uersum corpus hominis cruditate laborat, quæ
 potius foris & in superficie corporis, quàm
 intus & excrementis apparet. Hoc autem vi-
 tium cachexia dicitur, hoc est malus habitus,
 quo corpus non perinde atque per hecticam,
 aut tabem à pulmone, aut hepate contractam
 absumitur, sed alterutra bilis in totius corpo-
 ris habitum diffunditur, quæ superficies cutis-
 que inficitur. At ex qua bile, si cachexia profe-
 cta sit, ex ipsius cutis colore satis innotescit.
 Color enim humori redundantanti semper simi-
 lis euadit. Sicca autem intemperies interdum
 vniuersum corpus, interdum aliquam eius
 partem, & maximè omnium linguam occu-
 pat: quemadmodum febribus ardentibus sem-
 per euenit, quibus lingua ægri exarescit sca-
 bræque redditur, cæteris alijs partibus corpo-
 ris nihil, aut minus exiccatis. Ac siccam cere-
 bri intemperiem ariditas pericranij sensu ta-
 ctu deprehensa non solum arguit, sed etiam
 immoderata vigilia, quæ quoque ipsam auget
 intemperiem. Cæterarum autem corporis par-
 tium sicca intemperies, quæ foris non patet,
 ab earum actione læsa tantum modo depre-
 hendi potest, veluti, exempli gratia, vox ho-
 minis, si aspera, rauca, aut clangosa est, tracheæ
 arteriæ ariditatem significat: Sitis etiam assu-
 dua siccum ventriculum excrementorum alui

C

durities, aut suppressio, siccitatem intestino-
rum innuit.

*¶ Quas partes corporis, & quos affectus hu-
miditas significat.*

CAP. IX.

Membra corporis humani humida in-
temperie non solum tactu talia, hoc
est mollia & laxa deprehenduntur, sed
etiam pituitosis excrementis redundantibus,
quæ ab eis eijciuntur. Propterea pituitosi hu-
moris & excrementitij redundantia natibus,
aut palato deiecta humidam cerebri intempe-
riem significat: ob quam ad somnum propen-
sio maior fit, quam naturæ conveniat. Talis
autem somnus senibus excrementosis inest, qui
somnia culosi esse solent. Præcipua nanque so-
mni causa humiditas cerebri est: quam augment
cibus & potus immoderatiùs sumpta: quem
admodum etiam medicamenta somnifera, at-
que æstus. Hoc enim vapores ab inferioribus
corporis partibus ad cerebrum feruntur: ubi
coacti refrigeratique in aquam mutantur, qua
ipsum cerebrum magis magisque humescit &
refrigeratur. Humidam quoque ventriculi in-
temperiem significat frequens salivæ excre-
tio, sitis privatio. Intestina denique humidio-
ra testantur alui excrementa liquida, nisi è ce-
rebro

rebrosi pituitosi humores illuc defluerint: quando quidem huiusmodi defluxionibus excrementa alui fluida redduntur: sed hanc ob causam hæc spumosa redduntur.

¶ Quas sedes affectas, quosque affectus color ostendit.

CAP. X.

De dijudicandas sedes malè affectas, & ipsos affectus non solum colorem cutis corporis, sed etiam excrementorum spectare conuenit. Cutis enim color, vel naturalis, vel vitiatum est: atq; vt ille humoris probitatem: ita & hic eius vitium indicat. Color namq; semper similis apparet redundantibus in corpore humoribus, nisi intus repentino motu aliquo animi recesserint, teste Galeno in commentarijs aphor. 2. sect. primæ. Quare qui in facie ægrotantis flauus est, is flauum significat icterum, qui viridis, eum arguit icterum, qui ex nigra & flaua bile constat: qui preterea rubor est, aut carnis, aut sanguinis, aut denique vtriusque simul plenitudinem significat. Qui quoque ex rubro & nigro constat, is eam elephantiasin ostendit, quæ ab humore melancholico originem habet. Talis enim humor, qui nihil aliud est, quam sanguis niger, si refrigeretur elephantiasin gignit. Qui item

pallidus color est vel magnas obstructions
 iecoris, vel cachexiam significat. Talis autem
 virginibus malachia laborantibus communis
 est: ob quem affectum ægrotantes depravata
 comedere cupiunt, qualia sunt carbones, &
 sexcenta alia id genus. Hunc affectum sæpe
 sequitur lenta febris & cordis tremor. Puellæ
 quoque cachexia laborantes pallidæ sunt, quo
 affectu tum præcipuè conficiantur, cum op-
 portuni earum menses erumpere nō possunt.
 At ei non erumpunt obstructo utero. Uterus
 autem obstruitur, aut crebra saltatione mox à
 cibo & potu facta: aut crassorum alimētorum
 usu. Quinetiā naturalis color faciei, qui à mo-
 tu animi repentino in album, aut pallidum
 statim mutatur aut syncopen, aut lypothimiā,
 vel adesse, vel fore significat. Quòd si talis mu-
 tatio sensim fit, frigidam totius corporis in-
 temperiem, aut diuturnum affectum, à causis
 frigidis profectum portendit. Præterea alui
 excremēta subalbida, aut cineritij coloris, bi-
 lem suppressi, nec ad intestina ferri: atque
 meatum vesicæ fellis, quo excrementitia bilis,
 ad ecphisin defertur, obstrui significant. Talia
 quoque alui excremēta, si ardentibus feбри-
 bus, & alijs continuīs apparēt, pernitiem por-
 tendunt. Vrinarum denique colores, humo-
 rum, qui sunt in venis, redundantiam signifi-
 cant. Atque quemadmodum ex cutis colore
 vitiati

vitiati humores, ita ex sapore ipsi distingui possunt, sed ij potissimum, qui sunt in ventriculo. Quare qui amarus percipitur, is bilem significat, in ventriculo genitam, vel aliunde: illic affusam: Qui verò salus pituitam salisam: qui acidus acidam humorem: qui quoq; dulcis dulcem: qui item insipidus insipidam, & aqueam pituitam: qui deinceps foetidus humoris putredinem indicat.

Quas sedes affectas, & quos affectus odor significat.

CAP. XI.

 Dor siue suavis, siue grauis fit, aut à toto corpore, aut aliqua eius parte, aut denique ab eorum excrementis manat. At qui foetet, vnde cūque proueniat, semper aut humorum corruptionem, aut excrementum aliquod indicat. Idcirco si à sudore manat, qui à toto corpore erumpit, ibi humorum corruptionem significat. Si verò ab alijs, aut pedibus prouenit, in eis humores putrere declarat. Foetent etiam ea membra, quorum caro iam mortua est, & corrupta. Vlcera quoque phagedenica, ozenæ, & sphaceli foetent, quia putria sunt. Odor autem foetens, qui nulla externarum partium manat, quandam earum, quæ internæ sunt, malè habere significat.

Si verò è naribus spirat, & hinc pus exit, illic ozenam adesse arguit: sed si illinc nihil puris eiicitur, polypo, vel sarcomate nares laborant, Caterum polypo spiritus per nares duci non potest: quoniam ipsæ obturantur. Sed sarcomate spiritus trahi ac reddi potest. Quod si nares vitio caret, & nihilominus tamen fœtor ab eis exit, quidpiam pravi humoris in spongioso osse nasi latere significat. Fœtida etiam tussis pulmonis vlcus portendit. Quod si etiam absque tussi fœtor ab ore manat, is oris vlcus, aut dentem putridum, aut gingivas corrumpi significat. Fœtet etiam spiritus ab ore hominis emissus, cuius lien malè afficitur, teste Hippocrate libro prædictionum secundo. Vbi ait eis gingivas vitiatas esse, & ora grauius olere, quibus lienes magni sunt. Item ex allis, aut porris, aut ouis frixis, aut brasiis, aut esu carnis semiputris os fœtet. Item, vrinarum fœtor, vel putredinem ipsorum humorum, qui sunt in venis, vel pus vrinæ permixtum innuit. Earundem autem suavis odor medicamentum aliquod odoratum ingestum iudicat. Fœtent denique ea alui excrementa, quæ concoctionem adepta sunt: cruda verò nullum fœtorem redolent, veluti & quæ sunt alba, liquida & cineritij coloris.

¶ Quas

Quas sedes affectas, quosque affectus sonus indicet.

CAP. XII.

IN duabus corporis partibus sonitus maxime obauditur, nempe in auribus, & in ventre. At in auribus sibillus, tinnitus, sonitus, & strepitus, qui ab egro obaudiuntur aurem male affectam innuunt. Atque hæc omnia ex motu agitationeque eorum, quæ intimam aurem occupant, innasci consueverunt. Ac quemadmodum in aure varia sunt, quæ variè impelluntur, ita in ea varij soni excitantur: quorum sibillus & tinnitus ex tenui flatu, qui suum interrumpunt motum, gignuntur, sonitus verò ex crassiore vento plenius erumpente in aure concitatur: quorum omnium nihil obauditur sublata interiore causa, quæcunque illa fuerit. Hæc autem fiunt, vel primario affectu auris, vel ex consensu capitis, in quod copiosi halitus feruntur, veluti per summos ardores febrium: necnon absque ullis febribus excitari solent, cum videlicet ex corde & hepate valde accensis halitus quoque sicci in ipsum caput feruntur, quibus arteriæ plenæ factæ distenduntur ac pulsant, indeque multi flatus spiritusque accensi è cerebro in aures offunduntur, ubi sonos excitant ab eis pulsata myringe. Ad sonum sternutatio refertur, quæ cerebrum male

affectum innuit, quemadmodū ex Hippocrate intelligere licet, aphorismo quinquagesimo primo sectionis septimæ. Sternutamentum (inquit) cietur ex capite, cerebro ex calefacto, aut perhumectato spatio inani in capite. Aër enim intus contentus foras erumpit. Strepit autem, quia per angustum ipsi est exitus. Ac sub soni genere etiam ructus est, veluti & borborigmus, seu strepitus, atque crepitus, quorum ructus, qualiscunque sit, semper affectum ventriculi significat: borborigmus verò atque crepitus, qui ob audiuntur in ventre, affectus frigidos intestinorum indicant. Tandem qui ob auditur sonus specillo in vlcus immisso, & osse contacto, ipsius ossis corruptionem prælagit.

¶ A iuuantibus aut lædentibus sedes malè affectas, & earum affectus deprehendi.

CAP. XIII.

Aiuuantibus, aut lædentibus sedes malè affectas, & earum affectus dignosci Galenus docet, libro de locis affectis primo, id quod experientia constat. Nam si excreto clystere ex oleo rutæ confecto colicus dolor sedetur, eum à pituita vitrea, aut acida in crassis intestinis excitatum esse, certò scire licebit. Si quoque multus aër frigidus inspiratus ægrum iuuat, is igneum affectum, vel

in tho-

in thorace, vel in corde inesse significat, qui quidem, vel peripneumonia est, vel febris ardens. Sin contrà frigidus aër, & itidem multus ægrum lædit, affectum in thorace frigidum innuit. Si præterea in recte ischuria, seu urinæ suppressione clyster iniectus, aut fomentum dolenti pubi admotum dolorem sedat, & urinam ciet, meatum urinarium vesicæ obstrui significat, cuius obstructione urina suppressitur. At meatus ille urinaris, seu penis obstruitur humore crasso, aut pure, aut grumo sanguinis, aut denique calculo. Quinetiam si biliosus vomitus dolorem capitis sedat, caput dolere ex vitio ventriculi, scire licet. Si præterea fomentum ex calente aqua inflammatis oculis admotum protinus iuuat, affectumque tollit, caput purum esse significat: sed si à fortu fluxio renouetur, oculorumque dolor recrudescat, caput prauis humoribus abundare, atque corpus vacuandum esse, non dubitandum est. Præterea frigida aquæ multa perfusio æstate facta iuueni bene carnosio, conuulsionem, si vlcus abest, sanat, nempe natium calorem ad locum affectum reuocâdo, quem admodum docet Hippocrates aphorismo 21. sectionis quintæ, & Galenus commentario in eundem aphorismum. Si item humoris cuiuspiam noxiæ vacuatio, vel à natura, vel à medicamento facta facillè toleratur, utilis esse si-

guificatur. Sin contrà difficulter illa fertur, nihil confert: teste eodem Hippocrate aphorismo secundo sectionis secundæ. Si denique quis à morbo cibum assumens non corroboratur, ipse aut plenius quàm par sit, nutritur, aut euacuationis indiget: veluti docet etiam Hipp. 8. aphor. sect. 2. Vbi ait impura corpora tantò plus lædi, quantò magis nutriuntur: Nam cibus præter naturam copiosior ingestus morbum procreat, quem eius sanatio indicat, eodem teste Hippocrate aphorismo decimo septimo eiusdem sectionis secundæ.

¶ *Quibus signis externi tumores præter naturam internosci possint.*

CAP. XIII.

Externi tumores, qui glandulosas partes occupant, phymata, phygethla, & bubones dicuntur: quorū, hi si ab inflammationibus, aut ulceribus tibiæ, in inguinibus excitantur, febres ephemeræ accedunt. Sed si absque inflammationibus tibiæ pedumve ipsa obsident inguina, tum malignas febres atque pestilentes excitant. Ac è lue venerea interdum in inguinibus bubones oriuntur absque vlla febre: sed hi egerrimè coquantur & maturescunt. Item, è carbunculis pestilentibus sub alijs oriuntur etiam bubones maligni,

ligni, qui pestilentes febres adferunt. Alij quoque tumores ex arterijs ruptis sunt, & maximè ex eis, quæ versus genua sitæ sunt: & eos aneurismata Græci vocant. Hi autem conspicui sunt ac rarefacti, atque tactum pulsare percipiuntur, propterea quòd spirituoso sanguine pleni sint: dolent etiam, nec tamen calent. Alij etiam tumores ex ruptis venis apparent, qui molles percipiuntur, nec pulsant, neque dolent, atque varices dicuntur, qui sæpius cruribus ac tibijs, quàm alijs membris corporis, & præsertim prægnantium mulierum euenire solent. In ipsis item tibijs duæ tumorum differentiæ interdum oriuntur: quorum quidem œdemata referunt: alij verò carnosifunt. Ambo utique hydropis initium præseferunt: videlicet œdematosi, leucophlegmatiam, & carnosif anasarcam. Atqui œdematosifunt, digito pressi cedunt, vestigiũque sui relinquunt: Neque solum hydropis initium, sed etiam phthisin & cachexiam indicant. Eueniunt quoque eis mulieribus, quarum menses intempestiuè supprimuntur. Carnosif verò duri sunt, nec digito pressi cedunt, quorum color à naturali parum distat. Neque enim perinde albus est, atque œdematosif. Carnosif item partibus, vt musculis tumores contingunt, qui aut calidi, aut frigidi sunt. Calidorum autem tumorum quispian ex fan-

guine redundante oritur, cui phlegmone nomen est. Hic autem rubet, calet, & extendentem dolorem excitat. Ac ex sanguine melancholico adusto anthrax, hoc est carbunculus fit, cui quidem pustulae nigrae eveniunt, quae, si rumpuntur, crustam efficiunt. Huius generis tumoris duae sunt differentiae: Vnus namque epidimius, & pestilens est: alter lanijs & pelles tractantibus, qui venenata animalia maculant, degluberuntque familiaris ac frequens est. Erysipelas autem calidorum omnium tumorum calidissimus est, eo quod ex sanguinis parte calidiore fit, quae naturalis flava bilis dicitur. Hic autem tumor rubore flavo inficitur, qui digito pressus, fuga sanguinis albescit: sed mox in pristinum colorem redit, pungentem dolorem, & acerrimum accersit. Ad huius tumoris naturam herpes, qui miliaris vulgo dicitur, prope modum accedit, cuius origo ea est flava bilis, quae excrementitia dicitur. Huius autem herpetis vesicae, si rumpuntur, alium herpetem efficiunt, sed exulceratum, quem Esthiomenum Graeci medici vocant. Ex alia autem sanguinis parte, quae melancholia dicitur, alius tumor oritur, cui nomen cancer est. Huius tumoris duo genera sunt, unus simplex: alter exulceratus. Vterque tangenti calidus occurrit, atque durus, & colore livido: omnium aliorum tumorum minimus incipiens, qui

qui tandem in magnam excrefcit molem. V-
 trunque circumftant venæ nigricantes atque
 diftentæ, cum acri dolore & pungente. At qui
 exulceratus eft ab adufta melancholia origi-
 nem fumat: alter verò ab ea fanguinis parte,
 quæ omnium nigrior & craffior eft: ex qua
 non folùm oritur hic tumor, fed etiam exqui-
 fitus fcirrhus, qui quidem perinde atque can-
 cer, durus eft ac renitens, fed non dolens, eo
 quòd frigidus tumor fit. Hic autem interdum
 exulceratur, veluti simplex cancer, fi fupra-
 modum incalefcit: quando quidem atra bilis
 adurit. Alter autem fcirrhus fpurius dicitur,
 cuius origo eft pituita craffa & lenta. Hic au-
 tem tumor etià frigidus eft, atque colore mul-
 tum à legitimo diftat. Nam fpurius pallidus
 apparet, legitimus verò fufcus: vterque æquè
 durus ac renitēs & doloris expers atque, prin-
 cipium alterutrius multò maius apparet, quàm
 vtriusque canceri. Aliorum autem tumorem,
 qui frigidi funt, cedema etiam eft, cuius duæ
 funt differentię: vnum videlicet exquisitum,
 & alterum fpurium. At vtrumque totum oc-
 cupat mufculum, & maximè quod exquisitum
 eft, propterea quòd ex tenui pituita gignitur.
 Hoc autem non dolet, & prementi digito ce-
 dit, cuius vefigiū manet. Quod verò fpurium
 eft, minùs quàm alterum diffunditur, minùs-
 que prementi digito cedit, nec vllum fui ve-
 ftigium relinquit, eo quòd ex dēfiore materia

oriatur, quæ sanguis pituitosus est, ex quo fit
 ut minus altero frigidū sit, & sentiat aliquan-
 tulū atque dolent. Hoc autem, nimio pere-
 excalescētum & attenuatum, in cancerum con-
 uerti potest: nec solū originis materia, sed
 etiam colore vtrumque distinguitur: quando-
 quidem quod legitimum est, pallidum appa-
 ret, spurium verò rubellum. Ac frigidis tumo-
 ribus gangrena subiungitur, quæ mortificatio
 est nondū absoluta. Succedit autem inflāma-
 tionī, quæ repentiē extincta fuit. Gangrena ni-
 hil, aut parum admodum sentit atque liuida
 est. Huic autem neglectæ succedit sphacelus,
 quo pars affecta, nigra apparet, neque pūctio-
 nem, nec sectionem, vltionemve sentit: atque
 propterea mortua videtur. Item, heruosarum
 partium, veluti pedum & manuum tumores,
 tophi, & ganglia dicuntur: qui omnes etiā fri-
 gidi sunt. Gangliorum autē duo genera sunt:
 quorum quædam nihil sentiunt: alia verò a-
 cerbissimū dolorem afferunt, eo quod, aut
 neruum, aut tendinem, aut vinculum aliquod
 sentiens afficiunt. Adhæc penis tumor pecu-
 liaris satyricalmus, seu priapismus dicitur, cuius
 causa ipse penis totus præter naturam perpe-
 tuū protenditur. Oritur autem ab eo vlcere,
 quod ipsius penis summum occupat. Item,
 in ossibus ex crassa pituita lentæque oriuntur
 tumores, qui Græcè exostoses dicuntur. At
 sæpius

sapius digitorum ossibus corruptis eueniunt,
 quibus digiti tandem decidunt. Eueniunt
 quoque mollibus naturis, quales sunt pueri,
 puellæque, ac etiã lue venerea correptis, quo-
 rum sanguis corruptus malignusque euadit.
 Ex his autem tumoribus manat crassa sanies
 melli albo similis, cui nomen meliceris est.
 Quinetiam articulis tumores eueniunt, qui
 arthritici dicuntur. Oriuntur autem vel hu-
 morum defluxione, vel eorum concretione.
 At ex humorum defluxione ferè omnes ex
 pituitoso sanguine, aut ceroso, aut bilioso sus-
 citantur: pauci nanque à mera bile, & pituita
 dulci, aut insipida oriuntur. An verò ab atra
 bile arthriticus tumor generetur necne, non
 pauci (nec immeritò quidem) dubitant: quan-
 do quidem atra bilis vbicunque inhæreat sen-
 sum adimit, & dolorem: quemadmodum ex
 legitimo scirrho, qui nihil sentit, scire licet.
 Huiusmodi autem tumores, colore, mole, do-
 lore intenso, & remisso facilè distinguuntur.
 Nam quò rubicundiores apparent, eo maio-
 ris copiae sanguinis participes sunt: & quo pal-
 lidiores, eo quoque plus bilis fluxu continent.
 Atque hi omnium minimam faciunt molem,
 & acerbiores dolorem afferunt, atque cali-
 dissimi tactu percipiuntur. Pituitosi verò om-
 nium maximi sunt, & minus calidi. Sanguinei
 denique inter alios medium obtinēt. Tumo-

res arthritici, qui humorum concretione oriuntur topi dicuntur, quorum materia humor est crassus & lentus, in articulis contentus. Hi autē tumores nihil aut parum sentiunt, nec dolent, & difficillimē dissoluuntur. Ex lue venerea huiusmodi frigidi humores crassi & lenti in articulis concreſcunt, tumoresque duos gignunt, qui perpetuò dolent, & maximē noctū, ac ægerrimē resoluuntur. Ob hanc causam fiunt exostoses, & ossium corruptiones. Item, in pericranio varij tumores excitari solent, quorum quidam molles, ac laxi sunt, quos Græci hydrocephalos vocant, qui mulieribus, & pueris, atque alijs, natura humidis sæpius eueniunt. Alij verò pericranij tumores à practicis chirurgis talparia nominantur, eo quòd instar istorum aggerum, quos talpæ struunt, similes appareant. Ibidem ob lue veneream duri tumores ex crasso frigidoque humore, tumores duri sæpe oriuntur, qui acerbos cruciatus, & dolores, præsertim noctū inuehunt, quoniam eorum causa continens adeò maligna est, ut ossa etiam quibus adhæret corrumpere possit. Tales autem, non solum pericranium, & frontem, sed etiam humeros, cubitos, sternum, scæmora & tibias inuadunt. Quinetiam in oculis non pauci tumores fieri possunt, quorum vnus est, quem Græci myocephalon vocant, cuius magnitudo caput

put muscæ adæquat. Hic autem ex vuez tuni-
 cæ prolapsu initium capit, qui si posthac ad
 vuez acini magnitudinem peruenit, cephylôma
 seu staphylôma nominatur: quique, si tandem
 adeo crescit, vt palpebram superemineat, tum
 melen Græcè dicitur: si quoque obdurescat
 in tumorem clauo similem vertitur, cali-
 dum, & dolorificum est. Ibidem etiam magna
 inflammatio flatuosa, & dolens fit, qua oculus
 visu priuatur. Præterea superioribus palpebris
 duri tumores eueniunt, quos vulgares chirur-
 gi hordeolos nominant: quorum, qui intus, &
 sub palpebris latent, scirrhorum naturam ha-
 bent. Palpebris quoque eorum, qui cachectici
 sunt, & cruditate laborant, tumores flatuosi e-
 ueniunt, quemadmodum & eis quibus ipse
 hydrops, qui leucophlegmatia dicitur. Item,
 in maiore cantho oculi tumor sæpe oritur, qui
 ægyllops, hoc est abscessus nominatur, ex quo,
 si rumpatur, & sanies crassa eijciatur, fistulo-
 sum vlcus fit, quod quidem fistulam lachri-
 malem nēoterici chirurgi vocant: propterea
 si canthus ille digito premitur, pus, quod inter
 ossa æthmoidæa, & nasi cutem acervatum est,
 è naribus manat. Atque in interna nasi parte,
 quæ carnosæ est, affluxu flatulente pituitæ è ce-
 rebro in hanc parte mollis & laxæ tumor, qui-
 dem oritur, quem Græci sarcoma nominant.
 Hic autem respirationem eam, quæ per narem

feri solet, prohibet, quia interiora nasi obstruit. Ibidem quoque alius tumor oritur, cui polypus nomen est. Hic autem non mollis est ac laxus, sicut sarcôma, sed durus & circumscriptus, quique pro lunæ incrementis & decrementis augeri atque imminui fertur. Mutatur autem hic tumor in ozenam, si exulceretur, è qua teter odor naribus spirat. Præterea in gargareo, hoc est vuula tumor fit, cui nomen columella est, ceu vuulæ relaxatio. Dicitur autem columella, quòd lōgitudine & figura exiguam referat columnam. Quòd si vuulæ summum ceu caput rotundum & crassius apparet, quàm eius radix, affectus staphylôma, hoc est vva dicitur. Ac vterque gargarei tumor è continuo defluxu pituitæ oritur. Item, glandibus, quæ ad linguæ radicem pertinent, inflammationes sæpe eueniunt, quæ Græcis antiades & Latinis tonsillæ dicuntur. Huiusmodi autem glandes ex diuturnis defluxionibus à lue venerea concitatis indurescunt ac tumesciunt, quæ si quando exulcerentur, continuam afferunt excreationem. Ob eandem luem tumores alij, circa dentium radices oriuntur, qui semper recrudescere solent, nisi candente ferro eruantur. Verùm alias ob causas in gingivis flatuosum tuberculum innascitur, quod Græcis paracilis nominatur. Sub lingua quoque inflammatio emergit, quæ Græcè vatrachos

chos, & Latinè ramula dicitur. Præterea in
 summis digitorum, tumores oriuntur, quibus
 repente ossa corrumpuntur, atque ipsis ossi-
 bus corruptis caro succrescit, affectumque
 parit, quem medici veteres pterygion voca-
 runt. Quinetiam circa unguis radicem tumor
 interdum nascitur, qui paronychia nomina-
 tur. Demum externis tumoribus præter natu-
 ram apostemata, hoc est abscessus adduntur:
 quorum tria habentur genera, nempe steato-
 mata, ateromata, & melicerides. Ac steatoma-
 ta ea sunt, è quibus humor sebo concreto simi-
 lis eijcitur: ateromata verò, quæ crassam red-
 dunt saniem, eamque pulvi similem. Denique
 melicerides ea sunt apostemata, quæ sanie[m]
 melli albo non dissimilem emittunt.

Quibus signis affectus cutis internoscitur.

CAP. XV.

Uti hominis multi affectus præter na-
 turam eueniunt, in quorum numero
 sunt erysipelata & herpes, quæ qui-
 dem magis cutem, quàm carnem afficiunt, aut
 saltem vtriusque communia sunt. At ex pro-
 prijs affectibus cutis sunt ipsæ papulæ, quas
 Græci hydroa & practici medici sudamina
 vocant. Fiunt autem è sudoribus, qui inter cu-
 tem & carnem supprimuntur. At supprimun-

tur, quando hominis corpus, aut eius pars sudore perfusa frigido aëri exponitur. Ibi etiam sudoris materia in tubercula vertitur, quæ, si iam ipsa materia putruerit, pruriunt; sin minus non pruriunt. Sed si putruerit non solum suscitatur vesiculæ in cute, sed etiam animalcula ex pediculorum genere, quæ à nostris Gallis *Cyrons* dicuntur: ac quæ ibi scabiem fore indicant, ubi nascuntur. In cute etiam oriuntur alia vesiculæ paulò minores papulis, atque bullis aquæ feruentis similes quæ phlyctenæ nominantur. Hæ autem tibijs ac cruribus potissimum eueniunt, atque, si rumpuntur crustam efficiunt nigricantem & dolorificam. Distinguntur autem materia ab ipsis bullis, quæ carbunculos sequuntur: quandoquidē phlyctenæ ex seroso humore gignuntur: carbunculorum verò bullæ ab atra bile originem habēt. Phlyctenæ quoque, atque etiam papulæ ab ijs vesicis, quæ variolæ & morbilli à medicis practicis vocatæ, distinguntur. Nam hi affectus epidemij sunt, & contagiosi, qui sæpius malignam accersunt & continuam febrem: papulæ verò & phlyctenæ non pestilentes sunt, nec epidemij; neque vllam afferūt, febrem: quibus omnibus cutis affectibus pueri & adolēcentes magis obnoxij sunt, quàm viri & senes. Item, in cute tumores fiunt, in quorum numero thymus est, qui sæpius anum & penis glandem

q uam

quàm quæuis alia membra occupat. Thymus autem ob id dicitur, quod thymi herbæ flori similis sit: perinde enim asper oblongus, atque ruber, ac thymi flos est. Condylomata etiam cutis vitia sunt, quæ ano, atque ori vteri sæpius eueniunt. Clauī quoque intra pedum digitos nascuntur. Acrochordones verò atque calli & myrmecia duri tumores sunt perinde atque verrucæ, quæ quascunque partes corporis afficere possunt. Differunt inter se huiusmodi tumores: quandoquidem callus caro quædam est dura au solida, quæ nec sentit, neque dolet: propterea quod ad eam, nec vena, neque nervus pertinet. Acrochordon autem velut quoddam tenui filo ea in parte, cui inhæret, suspenditur. Myrmecia verò, radice paulo ampliore: latioréque, sed capite paulo angustiore, quàm acrochordon existit. Ex eo etiam inuicē differunt, quod myrmecia, si tangitur, dolet, perinde atque vellicans formica. Acrochordon verò atque verruca & callus nullo modo dolent.

In quibus signis tumores interni dignoscantur.

CAP. XVI.

Tamet si internarum partium humani corporis tumores præter naturam potius ratione sumpta ab excrementis, vel à situ vel doloris proprietate, vel denique à

proprijs accidentibus, quàm sensu dignoscantur, ipsi tamen qui septo transuerso, & molli aliquo membro latent, tactu digitorumque appulsu internoscuntur, dum modo membra malè affecta vi cuiusdam affectus non tument. Nam, exempli causa, si abdômen flatu, aut aquâ turget: tumor hepatis aut lienis, aut cuius alius visceris tactu non innotescet. Itaque tactu, situ & figura, viscerum tumores dignoscuntur. Quare quicumque tumor sub mendo-
sis costis hypochondrij dextri, formâ semicirculari, tactui occurrit, iecur occupat: qui verò sub nothis costis hypochondrij sinistri, instar linguæ bouis tactu deprehenditur, is in liene consistit. Tumores verò epigastrij, qui sæpius sunt abscessus, aut scirrhi, supra atq; infra vmbilicum tactu figurâ oblongâ percipiuntur. Ipsius autem vmbilici tumor, qui omphalocele Græcis dicitur, per se satis conspicuus est sensui visus, atque tactus obuius. Qui quoque sunt intestinorum, mediam & infimam vëtris regionem occupât, atque tactu inæquales deprehenduntur, præter eum, qui in colo est. Hic enim tumor rotundus est, atque durus, instar scirrhi, æqualiter tactui occurrens. Ac tumores testiculorû mulieris in vtroque latere inferioris vëtris tactu percipiuntur formâ quasi rotunda, nisi tumor totius abdominis sensum tactus fallat. Qui verò tumor vterum possidet, circ-

circumscriptus paulò sub vmbilicū tactui occurrit, atque mobilis est. At qui vësicam occupat etiam circumscriptus est, & paulò supra pubem situs. Ipsi autem omnes tumores, si calidi sunt, febrem accersunt intensam vel remissam, prout pars affecta minus aut magis naturā fuerit calida. Quare ex inflammato corde, pericordio, pulmone, diaphragmate, membrana succingente costas, musculis pleurijs, hepate & vëtriculo febres multò calidiores sunt, quā quòd eæ, quæ aliarum partium inflammationes sequuntur. Præter febrem continuam, quæ quamlibet internæ partis inflammationē comitatur, aliæ concitantur symptomata, quibus non solum ipse affectus præter naturam, sed etiā sedes malè affecta dignoscitur. Propterea ob peripneumoniam, hoc est pulmonis inflammationem ægrotantis genæ rubent, ipse eger difficulter spirat, humida tussis ac spumosa lacessit: propterea quòd ex inflammato pulmone nō nihil humidi spumosi que in tracheam arteriam semper exudat, & mouetur: dein dolor grauis in medio pectoris percipitur, atque etiam pungens ob eum consensum, quem habet pulmo cum tunica succingente costas. At, quæ febris peripneumoniam sequitur, quotidiana continua est, si ex pituita orta est peripneumonia: aut synochus putris, si à bile suscitatur. Symptomata autem quæ peri-

cardij inflammatio excitauit, ferè sunt eadem
 quæ peripneumonie: differunt tantum spiran-
 di difficultate, quæ ex inflammato pericardio
 paulò leuior est, quàm peripneumonia. Ve-
 rum ob vtrumque affectum pungens dolor v-
 trumque latus thoracis exercet, qui ad os xi-
 phoidis exporrigitur: febris etiam ardens cum
 delirio. Ac pleuritidis symptomata, quibus illa
 deprehenditur, sunt lateris dolor etiam pun-
 gens & acutus ad clauiculam vsque expor-
 rectus: spirandi difficultas, cruenta tussis, syn-
 chus febris. Ea verò symptomata, quæ inflam-
 matum iecur consequuntur, sunt gravis dolor,
 qui à dextro hypochondrio ad clauiculam vs-
 que exporrigitur: tussis sicca & inanis, spiran-
 di difficultas: quorū duo postrema ex eo fiunt,
 quòd hepar diaphragmati adhæret. Hanc ob
 causam egrotus in dextrū latus multò facilius,
 quàm in sinistrū decumbit: & præsertim donec
 vtriculus inanis fuerit factus tū egrotus in la-
 tus sinistrum facilius decumbit. Ob hunc affe-
 ctū color egri pallidus est, perinde atq; in ima-
 gnis obstructionibus huius visceris. Quòd si
 inflammatio simā hepatis partem occupat, do-
 lor potius circa colon intestinum, quàm ver-
 sus nothas costas lateris dextri affligit: quam
 ob causam faciei color, & præsertim oculo-
 rum citrinus apparet: eo quòd, tum vesica fel-
 lis malè affecta suo munere malè fungitur.

Proinde

Proinde excitatur biliosus vomitus, aut bilis
 deiectio per aluum. Tandem & paulò ante
 mortem singultus excitatur. Hepatis erysi-
 pelas eadem ferè commemorata symptomata,
 verùm longè grauiora accersit, quæ repenti-
 nam, fore mortem significant. Item, inflam-
 matum splenem ostendit dolor ille grauis, qui
 à sinistro hypochondrio ad clauiculam vsque
 exporrigitur, dein ea febris cōtinua, quæ quar-
 tanæ typos refert. Itē, ex inflāmati stomachi
 musculis oritur difficilis deglutio, colli in v-
 trāque partem ægra mutatio, & continua
 febris. Ac ipsorum tumorum, qui musculos
 laryngis, extremæq; partis trachæe arteriæ, quæ
 pharinx dicitur, occupant, signa hæc sunt, nem-
 pe dolor in collo difficultas tum spirandi, tum
 deglutiendi, absque vlla euidente causa, con-
 tinua febris, si ipsi tumores, inflammationes,
 & anginæ sint. Internis deniq; partibus capitis
 duæ tumorum differentia sæpius oriri solent:
 nempe phrenitis & lethargus: quorū phrenitis
 inflammatio est anterioris partis cerebri: le-
 thargus verò, tumor est, qui posteriore ipsius
 cerebri partem occupat. Phrenitidem autem
 significant deliria continua, vigilie interdū &
 noctu perseverantes, agitatio totius corporis
 vehemens, atque febris assidua. Lethargi verò
 signa sunt occipitis grauitas, cataphora, &
 mentis hebetudo.

¶ Quibus signis interna vulnera dignosci possint.

CAP. XVII.

Vlnus dissolutio continui est, quæ fit in molli membro. In hoc genere sunt venæ menyngum cerebri quas vulneratas esse, significat sanguis è naribus, auribus & ore eius fluens, cui caput percussum est, etiam si nihil aut fractum, aut contusum foris in eo appareat. Item, crassam menyngem vulneratam esse indicat fungus, hoc est globosa densaque substantia, quæ quidem fracto cranio conspicitur: ibi enim fit hic fungus ex tenui menynge substantia cerebri plena, quæ per vulnus alterius menyngis, quæ crassa est, pertransit. Easdem cerebri menynges lædi magis magisque intelligimus, si protinus à casu, aut ictu æger obmutescit, aut paralyti, aut convulsione, aut graui sopore corripitur: quæ etiam symptomata eis eueniunt, quorum ipsi capitis musculi, qui crotaphitæ dicuntur, vulnerati sunt. Internas quoque capitis partes vulneratas oculi testantur, qui ob ictum, aut lapsum ab alto rubri inflammatique videntur. Eadem vulnera confirmat biliosus vomitus, qui vel primo, vel secundo, aut deinceps alio die ab inflicto vulnere excitatur. Pulmonem item vulneratum esse certò cognoscet, si ex vulnere in

in thorace inflicto flatus exeat, qui accensam
 candelam iuxta ipsum appositam extinguit,
 aut si aphonía, hoc est vocis priuatio eueniat,
 aut si sonorus flatus ore emittatur, si denique
 exputio simul cruenta & spumosa sit. Eam
 quoque tunicam, quæ costas succingit, saucia-
 tam esse indicat vulnus ipsum in thorace in-
 flictum è quo etiam flatus exit, qui eandem
 candelam ei appositam suffocat. Si præterea
 ex thorace vulnerato serosus sanguis effluit,
 vulnus pericardium occupare significat, quod
 quidem perinde lethale est, atque illud quod
 cordi infligitur, sed hoc celerius illud verò tar-
 dius hominem è medio tollit. Ex vulnerato
 autè corde statim pulsus arteriarum, aut læguet,
 aut aboletur: color item repenti fit pallidus,
 extremarum corporis partium sudor frigidus
 percipitur. Quinetiam ob vulnus in diaphrag-
 mate inflictum, respiratio rara & difficulter fit,
 eo quòd hoc membrum sit respirandi, primū ac
 præcipuum instrumentum: deinde æger deli-
 rat: quo delirio correptus, continuo ridere vi-
 detur: cuius risus sardonius est, qui quidem
 musculis labra cõstituentibus fieri solet. Dia-
 pragmati, item, sauciato talis risus euenit: pro-
 pterea quòd huiusmodi musculorum nerui,
 qui labra constitunt, cum eis consentiunt, qui
 ad diaphragma feruntur, & eo propagantur.
 Exinde præcordia sursum contrahuntur do-

lor ex dorso ad lumbos, renésque exporrigitur. Item ex hoc vulnere sanguis perinde spumofus exit, atque ex vulnerato pulmone: sed paulò crassior, & obscurior. Præterea, diaphragmatis vulnus inter veras & nothas costas infligi solet, pulmonis verò in thorace. Item, iecoris vulnus intra nothas costas hypochondrij dextri suscipitur, è quo sanguis multus, crassus ac niger exit: hinc quoque ad iugulum vsque dolor exporrigitur. Sed an caua hepatis pars, an verò sima fauciata fuerit, ex flaua bile intelligi poterit, quæ si per vulnus exit, cauum hepatis fauciatum est. Quam ob causam non solum è vulnere, sed etiam ex ore per vomitum ipsa bilis exit. Hoc item vulnere præcordia intenduntur & obdurescunt. Vulnus quoque splenis inter nothas costas sinistri hypochondrij suscipitur, vnde tenuis sanguis & niger manat: atque hinc dolor etiã ad iugulum vsque peruenit: præcordia & venterculus contenduntur. Quinetiam vulnerata vesica cognoscitur, si paulò supra pubem vulnus inflictum sit, vnde sanguis loco vrine per penem exit: atque ex hinc dolor vsque ad inguina exporrectus percipitur. Peritoneum quoque tum pertusum esse scies, cum vulnus paulò supra vmbilicum inflictum est, è quo vel epiploon, vel intestinorum aliquod egreditur. Præterea vulneratum venterculum indican

tant cibus & potus, quæ per vulnus excernuntur, & præcordiorum tensio. At si tantummodo chylus è vulnere profluit, tenuium intestinorum aliquod fauciaturum esse significat. Sin alimenta nihil mutata per vulnus exeunt, pulsus debilis percipitur, animus deficit, extrema corporis sudore frigido perfunduntur, vulnus stomachi quod quidem lethale est significant. Hoc autem vulnus in posteriore colli parte suscipitur. Præterea, quod vulnus intra umbilicum & os pubis inflatum est, è quo multus sanguis exit, vulneratum vterum significat: si sanguis ipse, non solum per hoc vulnus, sed per os vulne fluit, tunc vterum pertusum esse non ignorare oportet: atque hinc dolor ad inguina & crura vsque exporrigitur: quando quidem vincula superioris partis vteri, primum ad inguina, & ab his ad fœmora feruntur. Atque etiã ab his nervi, venæ, & arteriæ ad collium vteri propagantur. At si ob vteri vulnus mulier obmutescit, aut delirat, hoc lethale est.

Item, vulneratos renes esse vulnus in dorso circa lumbos inflatum significat: quo dolor vsque ad ilia, inguina & testes extenditur: vrinæ meijtur cruenta. Item, ex vulnere in posteriore colli parte suscepto, si inferiorum partium corporis quædam conuellitur, principium nervorum, qui ad convulsam partem feruntur, lædi, signum est. Si verò colli latus, vulnus

susceperit, atque ex eo multus sanguis proflu-
 xerit, venas iugulares pertusas esse significat.
 Sed, si hoc vulnus profundum est, & sanguis
 hinc profluens exilit ac tenuis splendidusque
 apparet, arterias carotides, hoc est saporarias
 pertusas esse, certò scire licet. Sin quoque ex
 colli vulnere æger obmutescit, nec spirare po-
 test, neruum reuersuum vulneratum esse,
 non dubitandum est. Hic autem nervus mu-
 sculo laryngis inseritur. Sin præterea ex an-
 teriore colli parte vulnerata tantus exit fla-
 tus, vt accensam candellam ori vulneris ap-
 positam extinguit tracheam arteriam pertu-
 sam esse, scire conuenit. Ex alijs autem arte-
 rijs vulneratis sanguis tenuis, & roseus exi-
 liens profluit: qui verò ex venis pertusis ma-
 nat, is crassus est ac niger. Postremò iunctu-
 rarum vulneribus nerui atque tendines potis-
 simum secantur: quoniam huiusmodi partibus
 ipsæ iuncturæ constant. Propterea si ex vul-
 nere in alterutra manu inflicto, ipsa tota, vel
 eius pars stupet, tumet, refrigeratur, grauisque
 præter modum redditur, quemdam neruum
 fauciatum esse non dubitandum erit: sed si ni-
 hil tumet, nec refrigeratur, nec tamen flecti
 extendique potest, tum non neruum, sed ten-
 dinem vulneratum esse, conijcere licebit. Cæ-
 terum, si gladio cæsum, aut punctum vulnus in-
 flictum est, statim vulneratum membrum co-
 uellitur,

ucllitur, quia nervus aut tendo eius punctus est, sed vtrum amborum læsum sit, ex eo sciri potest, quòd si tēdo semisectus sit, illæso nervo pars affecta non solum conucllitur, sed etiam acerrimo dolore affligitur. Quòd si denique vtrumque læsum est: affectū membrum simul tumet, dolētque, & interdum conucllitur, & præsertim, si semisectus sit nervus.

¶ Quibus notis ulcera distinguantur,

CAP. XIX.

Mollium membrorū dissolutiones continui etiam ulcera sunt, quorum omnium causæ vel externæ vel internæ sunt. Ulcerum autem quædam sunt simplicia: quædam mixta. Simplicia ea dicuntur, quæ accidentibus & causis cōtinentibus carent: Mixta verò, quæ suam habent internam causam. Hæc autem causa est duplex: quædam enim antecedens, & alia continens dicitur. Mixta etiam ex eo nominantur, quòd alijs affectibus præter naturam permiscentur. Huius generis ea sunt, quæ tantum dolorem tamque acerbū afferunt, vt ipse, prætermisso ulcere, totam curam ad sui mitigationem reuocet. Nam dolor vrgens rationem causæ morbi obtinet: propterea vitandi dolorem gratia pharmaca detergentia dolorificis ulceribus admoueri non

solēt. Vlcera item, quæ cum alijs affectibus permiscetur, quædam sunt, quæ varicosa dicuntur, quæ sæpius crurum tibiærumque musculis, quàm alijs membris eueniunt. Huiusmodi autem vlcerebus. venæ turgent, atque instar oliuæ fructuum nigricantium inæquales apparēt: propterea quod ex venis ruptis varices fiant. Præterea corruptis ossibus interdum vlcera connectuntur, quæ ad cicatricē perducere non possunt: quorum Hippocrates meminit, apho. 45. sect. 6. vbi, in annuis vlcerebus, os necessariò abscedere, scriptum reliquit. Item, vlcera mixtorum alia sunt sordida, utpote quæcunque ex phlegmone suppurata originē habent. Alia, item virulenta dicuntur, eo quod ichorē, hoc est tenuem sanie, seu virus reddunt. Huiusmodi autem ea sunt, quæ suppurato erysipelati, aut herpeti succedunt. Quin etiā alia sunt putrida, quæ ex œdemate suppurato gignuntur. Alia quoque cancerosa, quæ suppuratis schirris succedunt. Hæc autem ab exulceratis canceris multum distant. Nam exulcerati canceri dolorem pungentem excitant: schirri verò cancerosi non dolent, nec labra habēt dura: neque aspectu horribilia sunt, instar cæcorum exulceratorum. Item ex his mucosa erassaque sanies: ex cancerosis vlcerebus meliceris manat. At quæ herpetibus, & erysipelatibus succedunt, nomæ Græcis dicuntur: propterea quod

quod non solum cutem, imò etiam carnẽ ex-
 eunt, atque per eam serpunt: propterea depa-
 scentia nominantur. In hoc vlcerũ genere est
 herpes ille, qui est iomenus dicitur, qui quidẽ
 ex pru riginosis vesicis, quę disruptę sunt, ori-
 nem habet. Hoc autẽ, si latius extenditur, so-
 lidasque partes depascatur, in phagedenicum
 mutari solet. Item, vlcerũ quadã toto genere
 maligna sunt, veluti ea, quę suppuratis carbũ-
 culis, atque gangrenis succedere solent. Hęc
 enim morticinam, & insensilem reddunt car-
 nem, eamque sæpius in sphacelum mutant, &
 ea præsertim quę ex gangrenis absolutis fiũt,
 quę foetidam reiiciunt sanie, nec pruriunt,
 neque acria sentiuntur: quandoquidem non
 sentiunt, quorum foetor quatrduanũ cadauer
 redolet. Alia item sunt vlcera, quę ex ruptis
 abscessibus fiunt, quorum quædam sinuosa, &
 alia fistulosa sunt: quorũ quę sunt sinuosa, ora
 habet angusta, & labra mollia, & pus deiiciũt:
 fistulosoꝝ verò tametsi os similiter angustum
 sit, labra dura sunt, atque sanies, quam reddũt,
 crassitudine, qua prædita est, melicerin refert.
 Ipsa denique mixta vlcera maximẽ omnium
 suis distinguntur excrementis, quorum præci-
 pua genera quatuor numero sunt, nempe san-
 guis, pus, sanies crassa, quę meliceris dicitur, &
 tenui, quę ichor, ceu virus. Sanguis autẽ vlcus,
 vnde manat, nondum carne impletum, nec ad
 cicatricem obductum esse significa: actum ex

E

eo effunditur, cum specillum, aut aliud pungens
intromittitur: quandoquidem vel venter ruptus
sunt, vel exesæ. A purè etiam vlcus purulentum
nomine fortitur, quale finnosum est, è quo velut
è sinu quodam, multa puris copia effluit. Item
ab ichore, hoc est viru virulentum vlcus, deno-
minatur: propterea quod ab eo virus manat.
Altera autem sanies, quæ crassa est, & meliceris
nominatur ab alijs vlceribus excerni solet, quæ
compagines membrorum occupant. Talis autem
hec est, eo quod huiusmodi exulcerata membra,
ex nervis, tendinibus, & vinculis costata sint.
Quædam etiam sanies est, quæ foetet, & quæ
ab eo vlcere manat, quod suppurato carbuncu-
lo, aut gâgrenæ in abscessum mutata succedit.

*¶ Quibus signis vlcera internarum corporis
partium internosci possint.*

CAP. XX.

 Voniam pulmonem exulcerari sæpius
contingit, signa, quibus vlcus eius de-
prehendi possit imprimis tradere visum
est. Ipsa autem signa ab excrementis desumuntur,
quorum sanguis est, qui si extussitur multus ve-
nas ipsius pulmonis ruptas, aut erosas esse signi-
ficat. Eroduntur autem pulmonis venæ, aut san-
guine, qui in eo putrefactus est, aut alio quouis
humore à capite in ipsum defluxo. Quod si cum
eodem sanguine pulmonis particula, aut exi-
gua cartilago, aut denique venæ arteriæque por-
tio tussi deijcitur: pulmonem exulceratum in-
dicat,

dicat. At ipsa pulmonis particula tussi violēta
 excreta dignoscitur, si accensis carbonibus ap-
 posita, & exusta & graue olet. Cæterū hęc
 particula non solum vlcus, sed etiam quandam
 pulmonis portionē iam putridā esse significat.
 Præter hęc ex pulmonis vlcere totum corpus
 ægrotantis contabescit, atque eius genæ lue-
 scunt: vngues, exhausta digitorum carne, cur-
 uantur capilli, alimēti penuria, decidūt: pedes
 interdum tumescunt: urinæ quoq; oleagineæ,
 ac fursuræ apparēt: sitis inexhausta excitatur,
 atque cibi fastidium. Ab vlcere tracheę arterię
 bronchium, hoc est cartilago, sensim donec
 omnino excretum sit. Distinguitur autem ab
 eo corpusculo, quod quidem ab epiglottide
 exulcerato extusitur: quando quidem hoc nō
 absque dolore: illud verò sine dolore excerni-
 tur. Exulceratum item ventriculū dolor acris
 paulò suprā vmbilicum perceptus calidorum,
 aut frigidorū sorbitione significat. Hinc pus
 etiam interdum vomitione, interdum alui de-
 iectione excernitur. At si tunica euomitur, aut
 ventriculi, aut stomachi erosio significatur: ob
 quem affectum lingua inficitur cibi fastidium
 euenit: sed vlcus stomachi multò grauiora in-
 uehit symptomata, quàm ipsum quod ventri-
 culi est, nempe animi deliquia, extremarū
 corporis partiū frigus, dolor deglutione cibi
 & potionis perceptus: quo affectu correptos,
 Gal. lib. de loc. affect. quarto, & cap. 5. omnes,

præter eos, qui ætatis beneficio seruantur, interire ait. Quinetiam crassa tunica cū magno tormine per aluum eiecta vlcus crassi alicuius intestini, & dysenteriam indicat. Tenuis verò itidem per aluum excreta cum dolore circa vmbilicum tenuium intestinorū aliquod exulceratū esse præfagit. Cæterum ob vlcus, tum tenuis cuiusvis intestinis, tum crassi sanguis interdum, pus aliàs cum alui excrementis permixtū euacuatur. Alterutrum autem, aut paucum, aut multum excernitur: sed si paucū est, arguit vlcus in recto intestino, quod tenesmū Græci vocant, quo alui excrementa, non nisi magna cum molestia, & conatu, deijciuntur. Sin verò illud pus, aut sanguis est multus aliquod crassorum intestinorum exulceratū esse significat: quam ob causam pungens dolor vtrumque latus ventris fatigat, atque alui excrementa difficulter egeruntur. Hæmorrhoidum vlcus à tenesmo multum distat: quandoquidem ex hoc pus, aut sanguis semper cum alui excrementis exit, veluti ex alijs crassis intestinis, quæ exulcerata sunt: sed ab hæmorrhoidum vlcere alterutrum per se, & absque alui facibus excernitur. Quinetiam ab exulcerato mesaræo pus cum alui excrementis deijcitur. Atque ob hoc vlcus dolor circa vmbilicum absque vllō tumore alterutrius lateris tactui occurrit. Item, ab vlcere iecoris pus per anum absque alui excrementis fluit: quod quidem

quidem vlcus abscessus, & abscessum inflam-
 matio præcessit. Præterea ex ulcerato liene
 pus etiã cum alui excrementis exit: atque hoc
 vlcus abscessum consequitur, velut hunc in-
 flammatio. Renes item exulceratos multũ pus
 cum vrina excretũ significat: quam ob causã
 lumbi dolent: sin alteruter ren malè tantũ
 afficitur, dolor grauis eam lumborum partem
 affliget, quæ exulcera est. Adde quòd dolor
 exulceratorum renum multa equitatione, aut
 ambulatione magis ac magis irritatur, veluti
 diureticorum, tum alimentorum, tum medi-
 camentorum vsu. Pus itidem, cum vrina de-
 iectum, exulceratam significat vesicam. Hoc
 autem paucum est & lentum, propterea quòd
 à neruoso membro manat. Quòd verò ab ex-
 ulceratis renibus cum vrina excernitur multũ
 est & crassum: atq; altero tardiũ subsidit. Itẽ
 ob vlcus vesicæ dolor circa pubem perpetuò
 sentitur, & tum maximè inter meiendum: atq;
 interdum pudendum dolet, & petulanter ar-
 rigitur. Præterea ex vlcere vesicæ pelliculæ la-
 marum follijs similes simpl cum vrina exeunt.
 Ipsum autem vlcus vesicæ, vel sordidũ est, vel
 depascens. At ex sordido mucosa fœculentãq;
 vnã cum lotio excernuntur: atque ipsius vrinæ
 hypostasim crassam, & farinæ similem faciunt:
 sed ex depascente vrina redditur interdum
 cruenta, interdum saniosa & fœtida. Item vl-
 cus hoc vel vesicæ profundũ amplitudinẽ-

que, vel collum eius occupat: sed si in amplitudine est, dolorem circa pubem ciēt: sin verò collum afficit: dolor in perinæo percipitur, atque etiam in pene, & maximè cum incipit, ac desinit vrinæ deiectio. Qui denique vlcere vesicæ corripuntur, assidue decumbt necesse est, quoniā nec erecti stare, nec reclinati quiescere possunt. Vretheres quoque exulcerari possunt, quorum vlcus significant, hæc nempe pus in vrina innatans, quod capillorum speciem refert: dein dolor inter renem & pubem perceptus. Vlcus item in pene dolorem acerbum inuehit, quoties ipse penis erigitur: atque dum incipit & desinit vrinæ minctus. Hic tale vlcus ex virulenta gonorrhæa excitari solet: sed hanc ob causam pallida sanies ac crassa absque vrina, tum dormienti, tum vigili deijcitur, eo quòd vasa spermatica male afficiuntur. Vterum item exulceratum ea indicant, quæ ab eo per mulieris pudendum excernuntur: quæ pro vlceris differentia variant. Nam quod ab inflammato vlcere excernitur id paucum est, atque cruentum, & pungentem dolorem excitat, qui ab osse pubis vsque ad inguina & scrotum exporrigitur. Quod verò ab vlcere sordido exit id copiosum est & saniosum. Hoc vlcus leuiorem affert dolorem, quàm cætera. Quod etiam vterum depascitur, & per eum serpit saniem graueolentem cum sanioribus doloribus reddit. Tandem ob huiusmodi vlcera

cera in vtero dolores syncipitis excitatur, qui ad oculorum radices, atque manuum digitos pertinent. Vlcus denique quod vteri collum occupat, tum nobis significatur, cum primum per muliebrem pudendum sanguis serosus exit, eo quod, tum interior particula ipsius colli eroditur: dein sordes eijciuntur. Ob hoc vlcus dolor acris, & pungens excitatur circa eam appendicem, quæ osi sacro adnascitur, & Græcis νόστος, Latinis cauda nominatur, qui hinc ad fæmora protenditur.

¶ *Quibus signis ossium continuitatem dissolutam esse deprehendimus.*

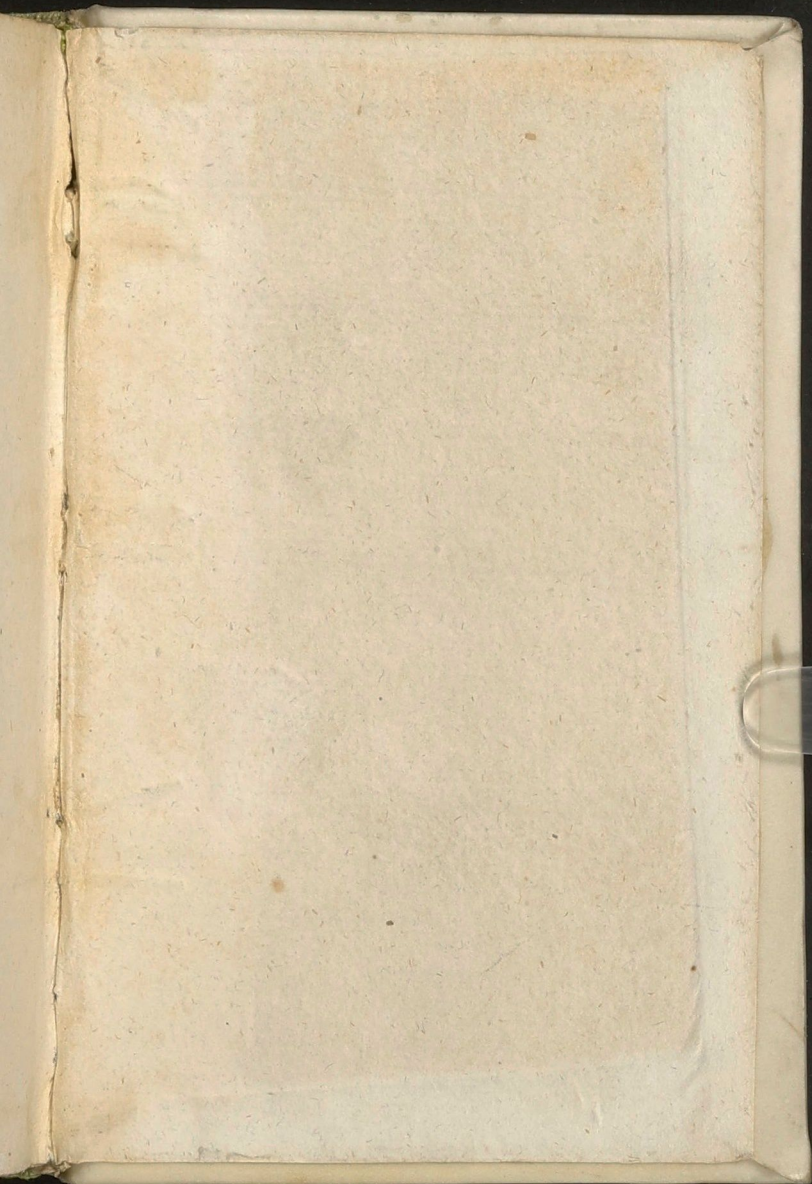
CAP. XXI.

Dissolutiones continui, quæ ossibus eueniunt, fractura & caries dicuntur, quarum fractura multis modis deprehenditur. Primum quidem quod os fractum est, occurrit inæquale tactui: deinde pungentem dolorem adfert: præterea ipsum commotum sonat. Post decurtatum apparet, & flectitur, si mouetur: quæ omnia fractis ossibus eueniunt, nisi cōiunctis, veluti tibijs & cubitis, quæ semper geminata sunt, quorum vnum altero illæso, frangi potest. Quodecunque os instar arundinis, aut raphani frangitur: sed priore modo secundum longitudinem, posteriore, secundum latitudinem frangitur. Nam arundo si calcatur, in plures partes secundum longitudinem distribuitur: raphanus verò transversim secari solet, atque in duas partes

duntaxat diuiditur. Quæ omnia, vt magis magisque nobis innotescant, exemplis illustrare conuenit. Itaque cranium, quod vel fractum, vel scissum est, nondum nobis significatur, nisi adempta cute, os depressum, aut confossum videatur. Sed si non tale apparet craniū, tunc atramento scriptorio, aut alio quouis colorato humore inficiendum & protinus detergendū est: atque vbi atramēti vestigium remanet, ibi os scissum esse multi chirurgi iudicant. Sed craniij fractura, atque rima multò certior nobis fiet, si nucem, aut aliud quidvis durum æger dentibus suis frangens aliqua in parte capitis dolorem sentit: quandoquidem vbi dolor sentitur ibi morbus est. Os autem quoduis, quod cariosum corruptūque est, etiam si latet, aut apertū nō est, signis sequentibus deprehendi potest. Primum enim quod sub nostrum aspectum cadit, si tale est, perforatum, aut nigrum, aut liuidum apparet: quod verò latet nos specillo in vlcus immisso percipitur: quandoquidem tale os, aut molle, aut asperum, hoc modo percipitur. Præterea ob huiusmodi ossis corruptionem, vlcus ad cicatricem perducere non potest, teste Hippocrate, aphorismo 45. sectionis sextæ. Vlcera (inquit) annua, aut diuturniora, quæ cicatrices cauas faciant, abscessum in osse significant, quo nomine abscessus, ossis corruptionem Hippocrates innuit.

F I N I S.

ALVENSLEBEN

Ne

103

Die ...

...

...

...

...

...

...

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ:

siue,

7

RATIO DI-
GNOSCENDARVM
SEDIVM MALE AFFE-
CTARVM, ET AFFECTVVM
præter naturam.

Ne 703

Auctore Iacobo Alberto, Me-
dico Physico, Vindone.

ml

x-rite

colorchecker CLASSIC